

ORSAM SÖYLEŞİLERİ - 3 IRAKLI KÜRT YETKİLİLER, AKADEMİSYENLER VE GAZETECİLER - 1

ORSAM INTERVIEWS - 3 IRAQI KURDISH OFFICIALS, ACADEMICS & JOURNALISTS - 1

تحقيقات « اورسام » الصحفية - ٣ المسؤولون والأكاديميون والصحفيون من اكراد العراق - ١

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية



ORSAM SÖYLEŞİLERİ - 3

IRAKLI KÜRT YETKİLİLER, AKADEMİSYENLER
VE GAZETECİLER - 1

ORSAM INTERVIEWS - 3

IRAQI KURDISH OFFICIALS,
ACADEMICS & JOURNALISTS - 1

تحقيقات « اورسام » الصحفية - ٣

المسؤولون والأكاديميون والصحفيون من اكراد العراق - ١

Rapor No: 50
Mayıs 2011

ISBN: 978-605-5330-25-5

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2011

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Söz konusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaşmacı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

İçindekiler

1. Duhok Üniversitesi Öğretim Üyesi Bayar Mustafa Doski	5
2. Erbil Valisi Nevzat Hadi.....	10
3. Selahattin Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölüm Başkanı Dr. Sabah Suphi Hayder ve Selahattin Üniversitesi Hukuk ve Politika Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Sahran Hamit Barzinji.....	12
4. Erbil Valisi Nevzat Hadi.....	14
5. Sarenj Araştırmalar Merkezi Türkiye Programı Direktörü Agit Kh. Zaher.....	16
6. Hewler Post Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Rebwar Kerim	18
7. Türk-Kürt Dostluk Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Şıvan Taveng.....	20
8. Rozname Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Azad Chalak	22
9. Gele Kürdistan TV Genel Yayın Yönetmeni Cemal Hüseyin.....	24
10. Awene Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Asos Hardi.....	27
11. Bölgesel Kürt Yönetimi Gençlik ve Kültür Bakanı Kava Mahmut.....	29
12. Yekgirtu İslami Kürdistan (Kürdistan İslami Birliği) Partisi Genel Başkanı Selahattin Bahattin.....	33
13. Komala İslami Kürdistan (Kürdistan İslami Cemaati) Partisi Genel Başkanı Ali Bapir	36
14. KDP Kerkük Sorumlusu Salah Delo	38

TAKDİM

Irak'ta 2003 sonrası siyasette büyük avantajlar elde eden Kürt gruplar, 1991'de elde ettikleri otonomiye yasallaştırarak, Irak Anayasası tarafından kabul edilmesini sağlamışlardır. ABD'nin Irak'ta kurduğu yeni düzende önemli bir yer edinen Kürtler, Irak'ın kuzeyinde yasal hakimiyet sağladıkları Erbil, Süleymaniye ve Duhok'ta bir çekim alanı elde etmiştir. Irak'ın güvenlik, sosyal yaşam, ekonomik ve sosyal alt yapı eksikliğine rağmen, Kürt Bölgesinde daha güvenli ve Irak'ın geri kalanına nispeten halka daha iyi hizmet sağlayan bir yönetim oluşturulmuştur.

Yönetimin iç yapısını sağlamlaştırması ve Irak siyasetinde önemli bir yer edinmesiyle birlikte, Kürt grupların tarihi hayal ve istekleri gün yüzüne çıkmıştır. Irak Anayasası'nın ön gördüğü sınırların dışında hakimiyet sağlama ve etki alanını geliştirme çabasına giren Kürtler, hem Irak merkezi hükümeti hem de Irak'taki diğer gruplarla sorunlar yaşamıştır. Temel olarak, Irak'taki petrol gelirinin paylaşımı, Kerkük ve ihtilafli bölgeler, peşmergelerin statüsü gibi sorunlar halen günümüzde de devam etmektedir.

ORSAM uzmanları, Irak'taki mevcut durumu yerinde görmek ve sorunları iç politik unsurların bakış açısıyla da irdelemek amacıyla sık sık saha araştırması yapmaktadır. Yapılan saha araştırmalarında ORSAM uzmanlarının gözlemlerinin yanı sıra, sorunların ana aktörü olan grupların temsilcileriyle de söyleşiler yaparak, tarafların görüşlerini birinci ağızdan dinlemeye çalışmaktadır. Böylece ORSAM uzmanların Irak'taki yapıyı tüm yönleriyle ele almakta, daha doğru ve bölge gerçeklerini yansıtan analizler yapmaya gayret etmektedir.

Bu kapsamda 2003 sonrası Irak siyasetinde her dönemde kilit bir rol üstlenen Kürtleri bakış açılarının irdelenmesinin önemli olduğu düşüncesini taşımaktayız. Bu nedenle hem Kürt Bölgesi iç siyasetinin daha iyi anlaşılması hem de Kürtlerin Irak siyasetine ilişkin düşüncelerinin öğrenilmesi amacıyla, ORSAM uzmanları tarafından saha araştırmaları sırasında siyasetçilerden bürokratlara, akademisyenlerden gazetecilere kadar Kürtlerin düşünce, söylem ve davranışlarına yön veren kişilerle söyleşiler yapılmaktadır.

Elinizdeki bu çalışmada Kürtlerin, Irak siyasetine yaklaşımına toplu bir bakış sağlayacağı düşüncesi ile ORSAM uzmanları tarafından Irak'ta yapılan saha çalışmaları sırasında siyasetçi, bürokrat, akademisyen, STK temsilcileri ile yapılan söyleşiler toplu bir biçimde sizlere sunulmuştur. Yapılan her çalışma gibi, bu çalışmanın da eksikleri olabileceği bilinci ile konuya ilgi duyan herkese Kürtlerin Irak siyasetindeki algılamalarına dair, bir bellek oluşturma çabasıdır. ORSAM tarafsızlık ilkesiyle yaptığı çalışmalarla her kesimin görüşlerini yansıtmaya çalışmaktadır. Önümüzdeki dönemde de Irak'ın farklı kesimlerinin görüşlerini yansıtmaya devam edeceğiz.

Irak'ın farklı vilayetlerinde, güvenlik koşullarındaki sorunlara rağmen büyük riskler üstlenerek bu mülakatları gerçekleştiren ORSAM'ın Ortadoğu Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Serhat ERKMEN, Ortadoğu Uzmanları Oytun ORHAN ve Bilgay Duman, Ortadoğu Danışmanımız Doç. Dr. Veysel AYHAN, Yönetici Editör Ogün DURU, Ortadoğu Uzman Yardımcılarımız Nebahat TANRIVERDİ O ve Sercan DOĞAN'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yeni çalışmalarımızda buluşmak dileğiyle;

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkam

Deryelenler: Hasan Kanbolat, ORSAM Başkanı
 Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen, ORSAM Ortadoğu Danışmanı
 Oytun Orhan, ORSAM Ortadoğu Uzmanı
 Bilgay Duman, ORSAM Ortadoğu Uzmanı
 Ogün Duru, ORSAM Yönetici Editörü
 Sercan Doğan, ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı
 Nebahat Tanrıverdi O, ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı

IRAKLI KÜRT YETKİLİLER, AKADEMİSYENLER VE GAZETECİLER - 1

1. DUHOK ÜNİVERSİTESİ'NDEN ÖĞRETİM ÜYESİ BAYAR MUSTAFA DOSKİ

8 OCAK 2010

Duhok Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi olan ve Modern Türkiye Tarihi dersleri veren Yrd. Doç. Dr. Bayar Mustafa Doski, 28 Aralık 2009 tarihinde ORSAM'ı ziyaret etmiş ve kendisiyle Türkiye'deki siyasi gelişmeler, Türkiye ile Irak Kürtleri arasındaki ilişkiler ve Kürt bölgesinin durumu hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.



ma merkezi açmayı planlıyoruz. Ayrıca Erbil'de Türkiye-Amerika araştırmaları merkezi kurulması konusunda yerel hükümete bir proje sunduk.

Peki yaptığınız çalışmalar hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

ORSAM: Öncelikle bize kendinizden biraz bahseder misiniz?

MUSTAFA DOSKİ: Ben şu anda Duhok Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Modern Türkiye Tarihi dersleri veriyorum. Lisans ve yüksek lisans eğitimimi Duhok Üniversitesinde aldım. Doktorayı ise Musul Üniversitesinde yaptım. 1923-1926 arası İngiltere'nin Türkiye politikası ve Kürtlere etkisi adlı doktora tezim bir kitap olarak basıldı. Ayrıca iki kitabım daha var. Kitaplarımdan biri Şaşkın İki Komşu: Türkiye ve Irak Kürtleri, diğeri Türkiye ve Irak Kürtlerinin geleceğinde fırsatlar ve tehditler. Erbil'de bir tarih araştır-

ma merkezi açmayı planlıyoruz. Ayrıca Erbil'de Türkiye-Amerika araştırmaları merkezi kurulması konusunda yerel hükümete bir proje sunduk.

Kitaplarım hakkında biraz bilgi vermek istiyorum. En önemsedğim kitabım Türkiye-İrak Kürtlerinin geleceğinde fırsatlar ve tehditler adlı olanı. 2007 yılının yazında, Türkiye'deyken yazdım bu kitabı. Stratejik araştırmalardan oluşuyor; ama en önemli kısım ilişkilerin geleceği. 2007 askeri operasyonun yapıldığı dönemlerde yazmıştım. Türkiye'nin gelecekteki ve bugünkü çıkarlarının Kuzey Irak ve Kürt bölgesinde yer almasıyla daha da güçlenmesine yönelik arzuları dile getirdim. Kitabın asıl argümanı bir zaman gelir Türkiye o bölgeyi, Kuzey Irak, Kürt oluşumunu herkesten daha fazla korur. Bana göre Türkiye, gerçekten Irak'ın bölünmesini istemiyor; ama güçlü bir merkezi hükümetinde oluşmasını da istemiyor. Şiiiler gelirse İran'a yaklaşırla, Sün-

niler gelirse Irak ve Saddam gibi olur. Irak'ın şu an ki durumda olması Türkiye için çok yararlıdır. O yüzden Türkiye bu konu üzerinde dikkatle siyaset yapıyor. Kitaptaki argümanım budur. Aslında Türkiye ve Irak Kürtleri arasındaki sorunların büyük dönüşüm noktaları olduğunu ispatlamaya ne kadar çalıştıysam da gerçekteki çıkarlar hiçbir zaman bu ilişkilerin bozulmayacağını, gelecekte daha da güçlenmesini gösteriyor.

Aslında 2007 yazında yazılmış, ama o zaman ilişkilerin iyice gergin olduğu bir dönemdeydi. Ama 2007 Kasım'ından sonra Başbakan'ın Washington'a gitmesi ve sonrasında askeri operasyonla ilişkiler düzelmeye başladı öyle değil mi?

Çok doğru. Fırsatların tehditlerden daha çok olduğunu düşünüyorum Türkiye adına.

Peki o fırsatları ve tehditleri bize sıralayabilir misiniz?

Ortak noktalarımız çok. Kültür, ekonomik ilişkiler, bir din olması önemli faktörler. Bunların en önemli noktası da ortak dostlarımızın olması, Amerika'yla birlikte çalışmamız. Bu ilişkilerin gelişmesini sağlayan fırsatlar iki tarafında siyasi toplum fikirleri, ekonomik ilişkiler, iki tarafında yaptığı ortak yatırımlar ve Amerika'yla ortak dostlukları. Tehditler ise PKK, Kerkük sorunu ve Türkiye'deki muhalefet. Yani Türkiye'deki muhalefet, hükümetin bölgeye yönelik fikirlerinde karşıt görüşleri oluşturuyor ve hükümete karşı çıkıyor. Bu da hükümetin politikasını engelliyor.

Peki şu anda mevcut duruma baktığınız zaman, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Erbil ziyareti, arkasından gelişen ilişkiler açısından nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz?

Türkiye'de Erdoğan Kanuni Sultan Süleyman'ın rolünü oynamaya çalışıyor. Bölgede hakim olmaya, herkesi kol kanat altına alıp büyük kardeş rolünü oynamaya çalışıyor bölgede.

Bu iyi bir şey mi kötü bir şey mi?

Lider boşluğundan dolayı iyi bir şey. Herkes bölgede Müslüman bir lider çıkmasına özlem duyuyor. Müslüman dünyası belirsiz bir dönemde ve umutsuzluk içinde.

Peki Kerkük sorunu hakkında ne düşünüyorsunuz, nereye gidecek Kerkük?

İki çözümü var bence Kerkük sorununun; kendi başına bir bölge oluşturması ve oradaki çoğunluğun yönetimi ya da Kürt bölgesine bağlanıp orda yaşayan etnik grupların birlikte yöneteceği bir duruma geçmesi gerçekçi çözümler olabilir.

Kerkük'te bir uzlaşmaya ulaşıyor gibi gözüküyor.

Gerçek durum bunu gösteriyor zaten uzlaşmak lazım.

Kerkük konusunda 2 çözüm ortaya koydunuz. Bir tanesi Kerkük'te özel bir bölge olması ve bunların başında onların çoğunluğunun olması. Ama şu mevcut durumda, yoğunluk Kürtler ve onların yönetimi bulunmakta. Siz onların yönetimini mi uygun görüyorsunuz yoksa Kuzey'e bağlanıp her kesimin yönetime katılımını mı? Bu çözümler her şekilde meseleyi Kürtlere çeviriyor. Bu oradaki halkı rahatsız eder mi?

Demokrasi istiyorlarsa çoğunluk gelir, uzlaşma istiyorlarsa uzlaşmaya gidilir. Herkes bir şeyler almalı, hak ettiği şeyleri alması lazım. Aslında Türkiye'de Kürt konusunda bilgisizlik ve yanlış anlaşılma var. Eğer Kerkük sorunu olmasaydı, Kürt sorunu da 70'ler de bitmiş olurdu.

Niye Kerkük? Niye Kerkük engelledi? Yani Kerkük neden önemli kendileri için orda ki Kürt toplumu için?

Orası bizim sembolümüzdür. Halkımızı, toprağımızı temsil eden bir kenttir. İnsanlar gelir geçer ama halk küçük de olsa zayıf da olsa o

bölgenin halkıdır. Petrol için değil yani. Yoksa Duhok'ta da petrol çok.

Ne kadar çok petrol, o kadar çok ticaret. Doğru kullanılmazsa sorun ama kullanılırsa para getirir. Petrolle zengin olanda var: Norveç. Petrol yüzünden işgal olanda var: Irak.

Doktora tezim Türkiye-Amerikan politikasında Kürt faktörü üzerineydi. Ama 1990'lar da ki yanlış politikalar vardı. Amerika büyük bir rol oynadı Kerkük'te. Türkiye'ye baskı yaparak, Kürt sorunu ve o bölgedeki Kürt oluşumunu oluşturmada için. Amerika, 1991'e kadar Türkiye'nin Kürtlere yönelik algılamalarını, kendi siyaseti olarak uygulamıştır. Ancak 1991'den sonra bakışını tamamen değiştirdi. Amerikan araştırmacı ve diplomat Mark Grossman ve ABD'nin eski İsrail Büyükelçisi Martin Indyk Türkiye'ye yeni bir yol çizmesi konusunda çok etkileri oldu. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra azalan Türkiye'nin etkisine karşılık yeni bir rol çizmeye başladılar. Türkiye'nin rolü, önemi hiçbir zaman azalmamıştır. Bir zamanlar Sovyetler Birliğinin karşısında dursa da bir zaman da İran'dan gelen fanatik İslamcılarının karşısında durmuştur. 1991'den sonra Türkiye daha da önemli hale gelmiştir. Irak'a, İran'a da gözlemci olarak bu bölgede olması bir diğer rolüdür. Ayrıca enerji kaynaklarını korumakta ve Türkî Cumhuriyetlerinde rolü vardı.

Peki burada Kürtleri ve Kuzey Irak'ı nereye koyuyorsunuz?

Sonuçta nereye bakarsanız bakın, Amerika'nın nerede düşmanı varsa Türkiye'de onun karşısındadır. Eğer Türkiye bu düşmanlara karşı güçlü durmak istiyorsa önce kendi içinde güçlü durmalıdır. Özellikle Bill Clinton döneminde Amerika'nın kendi çıkarları için, Türkiye'ye yardım etmek Amerika'ya yardım etmekten daha önemli gibi bir rol üstlendi. Başlangıç olarak da insan hakları konusundan başlanmıştır. Türkiye'nin içindeki politika sorunu devam ederse ilerde aynı İsrail gibi olup

kalıcı çatışmalara dönüşecek. İsrail'in şu anda Amerika'ya bir faydası olamıyor ve Türkiye'de böyle olacak. Amerika'da çıkarlarını korumak için ve Türkiye'nin bu duruma gelmemesi için Türkiye'yi desteklemeye başladılar. 1996'da Amerikan Kongresinde bir karar çıktı, fakat uygulanmadı. Erdoğan'ın açılım politikasına çok yakın ve Türkiye'ye yönelik bir karar bu. Belki de Erdoğan'ın bu açılım politikasının ana fikri buradan geliyor. Tezimin de zaten ana fikri budur.

Hem 199'den 2003'e kadarki dönemde hem de işgalden bugüne kadar olan dönemde kuzeydeki bölgenin durumunu nasıl görüyorsunuz? Yani ikisi arasındaki en temel fark nedir?

Anayasal olarak tanınmış bir bölge olmuştur. Şu an kendi bölgemizde politik olarak kazandıklarımız artık kaybetmeyeceğiz. Garanti altına aldık bunları.

Ama bazı şeylerde çok belirsiz Irak'ta. Federalizm, petrol yasası belirsiz durumda şu anda. Kuzeydeki bölgede sınırdaki yetkiler konusunda belirsizlik var. Bazı şeyler anayasada yazıyor; ama bazı şeyleri de kimse bilmiyor.

Irak'ta Kürt kitlesi gibi birbirine kitlenmiş birbirini tutan başka hiçbir kitle yoktur. İkinci olarak, oradaki gelirler konusunda herkes hemfikirdir. Çıkan gelirleri hiçbir şekilde merkezi yönetime vermeyecekleri konusunda birleşmişlerdir.

Ama şu anda çıkan yüz bin varillik petrolün parasını merkezi hükümet alıyor.

Bu Mustafa Barzani'nin isteği olarak yapılyordu. Irak'a gelen iktidarlar petrolü çıkarıp parasını alıyorlardı. Biz hiçbir şekilde bunu vermeyi doğru bulmuyoruz. Anayasada olan bir maddede herhangi bir anlaşmazlık olursa merkezi hükümetle kendi arasında bu durum kendine dönecektir.

Ama aynı anayasada diyor ki, Irak'ın petrol gelirlerini merkezi hükümet kontrol edecek. Yani bu belirsiz onu söylemeye çalışıyorum.

Yatırım yasalarına göre gelirler merkezi hükümete dönecek ama çıkan bölgeye de dönecek. 2003'ten önce bulunan petroler merkezi hükümetin kontrolünde, ama 2003'ten sonra çıkmaya başlayanlar ise bölgeye kalıyor ve bir kısmı da hükümete gidiyor.

Bu zaten Irak'ın iç meselesi. Ama başka bir mesele var o da bizim için daha önemli; PKK meselesi. Son dönemde iş birliğinin arttığını görüyoruz. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Bunlar neden dağa çıkmışlar? Bir sebep var mı? Sorunlar kalmazsa bunları çözersek zaten bir şey kalmaz. Kendi diliyle eğitim hakkı olmazsa, siyasal oluşumları kendi kendine kuramazsa, bireysel özgürlüklerini kuramazsa bu duruma gelir. Ya Avrupa'ya kaçar ya dağa çıkar. Aslında Türkiye'nin AB içindeki sorunlarını da bunlar yaratıyor. Türkiye'nin durumunu da Avrupa'da çok bozuyor. Erdoğan'ın açılım politikası da başarılı olursa bu durum çözülür.

Peki Erdoğan'ın açılım politikasının başarılı olacağı konusunda bir ümit var mı? Çünkü son dönemde biliyorsunuz karıştı bu işler.

Türkiye çok büyük bir devlet aslında ve geçmişten gelen çok büyük deneyimleri var. Bence şu anda ki iç karışıklıklar geçici olarak aksaklık yaratabilir, ama bence açılım politikası başarılı olur.

Ama mesela eski DTP'liler tarafından yeni kurulan BDP açılım politikasının bittiğini söylüyor, arkasında olmadığını söylüyor.

Amerika böyle istiyor şu anda.

Yani ABD açılım politikasını destekliyor. Avrupa da böyle istiyor. Ama bu durum ge-

çici bir tepki. Bunlar BDP aslında bu konuda yardımcı olmak zorundalar. Mesela istifa edeceklerdi niye geri çektiler istifalarını? Mecburen bu politikaya destek olmak zorundalar.

ABD'nin açılım politikasına destek verdiğini söylediniz. ABD'nin milletvekillerinin bu istifaları çekmesinde etkisi var mı?

Onu tam bilemiyorum. Aslında Amerika, Iraklı Kürtler vasıtasıyla Türkiye'deki Kürtler etkilemeye çalışıyor. Türkiye'de zaten yararlanıyor bazı desteklerden. Hatta Türkiye Barzani'yi kullanıyor diyebiliriz.

Nasıl yararlanıyor? Yani böyle bir mekanizma, süreci falan var mı? Bize anlatabilir misiniz?

Aslında hiç saklayamayacağımız bir konu, Barzani'nin Türkiye'deki Kürtler üstünde büyük etkileri var. Barzani zaten kendi açıklamasında, hiçbir şekilde açıklamadığımız Türkiye'deki AKP hükümetiyle 2004'ten beri gizli görüşmelerimiz vardı. İlişkileri o sayede geliştirdik demişti. Açıkçası ben Öcalan'ın bu kadar önemsenip dinlendiğine inanmıyorum. Türk milliyetçiler ne kadar nefret ediyorsa, Öcalan'ı ne kadar cezalandırmak istiyorlarsa, onun karşılığında bir sempati oluşuyor Kürtler arasında. BDP'lileri ve diğerlerini daha da fazla dinliyorlar. Ben Abdullah Öcalan'ı da tanıyorum. Korkak bir insandır. Hem cezaevinde olup hem de bu şekilde etkili olabileceğini düşünmüyorum.

Bunun tepkiyle ortaya çıktığını düşünüyorsunuz. Türkiye'de milliyetçilik yükseldikçe Kürtler arasında tepki nedeniyle Öcalan'a destek olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Evet, aynen öyle.

Az önce çok önemli bir şey söylediniz. Dediniz ki; Barzani'de Türkiye'de ki Kürtler üzerinde etkisi olduğunu saklayamayız. Öcalan kadar etkili mi yoksa değil mi? Hangisi daha etkili?

Ben Barzani'nin etkisinin daha büyük olduğunu düşünüyorum. Öcalan tecrübesi Türkiye'deki Kürtler için bir sonuç getiremedi. Aslında BDP'lilerin de çoğu Öcalancı değiller, Kürtçüler. Ahmet Türk de Öcalancılıktan ziyade Kürt milliyetçisidir. Emine Ayna, Öcalan tarafındadır mesela ama Kürt milliyetçiliği üzerinden politika yapıyor.

Peki Kürt yönetiminin içerisindeki durum nedir? Özellikle temmuzda yapılan seçimlerden sonra yeni bir hareket ortaya çıktı kuzeyde? Belki de Kürt tarihinde ilk defa muhalefet ortaya çıktı. Bu noktada son durumu bize biraz anlatabilir misiniz?

Irak'ın geneline bakarsak ve kendimizi de Irak'ın içinde bir grup olarak sayarsak diğerlerinden farklı değiliz. Çok zor bir durumu ama muhalefetin olması gerekiyordu. İktidarın birinin tekelinde kalması doğru değil, iktidarın değişmesi daha doğru. Bizde Türkiye gibi bu tecrübeyi yaşamak istiyoruz. Herkes AKP'ye oy verdi diye AKP'ci ya da İslamcı değil. Yani bölgedeki gelişmeler, demokrasinin gelişmesi ve bizim için yararlı. Bunun doğru bir hareket olduğunu da şuradan anlarız; toplum aslında siyasetle kendi çıkarlarını ayırt edebiliyor. Hangisi kendi çıkarlarını daha iyi koruyorsa ve çıkar sağlıyorsa oraya yönelir toplum doğal olarak. Yani Cumhurbaşkanı Talabani'nin kendi partisi en güçlü olduğu yerde Süleymaniye'de kaybetmiştir. Ortadoğu ülkelerinde Türkiye ve İsrail hariç bu çok değişik bir durumdur.

Biraz önce demokrasinin değişmesinden söz ettiniz. Şimdi bölge yönetiminde genç bir demokrasi var, fakat oradaki demokratik güçler üzerinde devletin baskısı ne kadar? Yani istediğiniz şekilde konuşup, yazabiliyor musunuz?

Ben her şeyi yazabiliyorum.

Sadece siz değil, gazeteler?

Aslında her şeyi herkes yazabiliyor. O kadar rahat ki artık Barzani'nin eşini bile eleştirip

rahatça yazabiliyorlar. 1990'larda baskı çok vardı. Git gide azalıyor.

Bu konuda tutuklamalar olmuyor mu?

Siyasi baskılar hiç yok, bazen tutuklamalar olabiliyor, ama işten çıkarmalar, görevden atmalar falan olmuyor. Demokrasimiz Türkiye'den önde değil, ama Türkiye gibi olmak istiyor. Aslında rahatsızlık verici kimseler olursa bu duruma karşı eskiden diktatörlük rejiminden kalan durumlar oluyor. Bölgenin genel siyaseti demokrasidir. Şu anda bölge toplumsal açılarından halen yapılıyor. Ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi eğilimler açısından Türkiye'ye aslında Irak'tan çok daha yakın. Erbil'de neredeyse Türk kentinde gibisin.

Kültürel ve siyasi olarak Türkiye'den nasıl bir etkileşim oluyor?

Çok büyük etkileri oluyor. Özellikle ekonomik açıdan Irak'a baktığımız zaman hiçbir Irak şehrinde olmayan ilişkiler var. Mesela Irak'taki herhangi bir şehre gitmektense Türkiye'ye geliyoruz bizim için daha iyi oluyor.

Kuzey'deki bölgesel yönetim gerçekten laik bir yapı mı kurmak istiyor? Ama laik bir yapı kurmak istiyorsa kendi anayasa taslağında tıpkı Irak Anayasa taslağında ki gibi İslam temel kaynak olarak gösteriliyor.

Temel kaynak değil, kanun, hukuk kaynaklarından biridir diyor.

Yönetimin laiklik ilkesi bunu kapsıyor mu?

Kapsıyor. Çünkü o konuda insan hakları ulusal sözleşmesine aykırı herhangi bir yasanın yasalaştırılması olmayacaktır. Özellikle Süleymaniye İzmir gibi. Süleymaniye laikliğin kalesi. Ancak Duhok ve Erbil biraz tutucu. Duhok'un tutucu olması dini açıdan değil. İki laik üniversite var orada. Bölgenin Avrupa sınırlarına ulaşmasını isterim.

Peki bu nasıl olacak? Irak'ta mı girecek Avrupa Birliğine? Bu noktada tabii ki Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği akla geliyor. Bölge Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecine nasıl bakıyor?

Şahsen Türkiye'yi çok seviyorum. İşim olmasa bile 2-3 ayda bir geliyorum. Aslında Türkiye'nin tek başına bir eksen oluşturması lazım. Türkiye Avrupa Birliğine girmektense Ortadoğu'da bir eksen oluşturması daha doğru bence. Belki de Türkiye bu rolü oynayacaktır ileride. Türkiye'ye ne İslam ne de Kürtler bir şey yapamayacaktır. Türkiye bu bölgeden korkmasın. Coğrafi konumu zaten burasıdır. Türkiye Ortadoğu ülkesidir, Avrupa ülkesi değildir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üye olması, bölgenin çıkarları için uygun mudur?

Bizim çıkarımız için, sadece Irak Kürtleri için değil bütün dünya Kürtleri için, Avrupa Birliğine girmesi önemlidir.

Peki teşekkür ederiz. Sizin bize sorunuz varsa alalım ve bitirelim.

Biz de aslında politik açıdan akademisyen olarak gerçekten toplum için ve ilişkileri daha da geliştirmek için rol oynamak istiyoruz.

Biz de aynı şeyi destekliyoruz ve ne gerekiyorsa yapmaya hazırız. Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

2. ERBİL VALİSİ NEVZAT HADİ

11 ARALIK 2009

ORSAM: 2003'ten bu yana Erbil'de neler değişti, bundan bahsedebilir misiniz?

HADİ: 4 senedir Erbil'de büyük gelişmeler var. Önceden Erbil'e çok fazla önem verilmiyordu; ancak dört senedir çok büyük projeler gerçekleştiriliyor. Birinci sebep Erbil için özel bir bütçe olmamasıydı. İkinci sebep ise genel olarak Kürt bölgesine önem verilmemesiydi. Ancak, özellikle son dört sene büyük projeler gerçekleştirildi. Şimdi ise Irak Anayasası'nda Kürt bölgesine özel bir önem veriliyor. Dolayısıyla Erbil'e kanunen özel bir önem verilmektedir. Özel bir bütçe de mevcut. Irak bütçesinden %17'lik bir pay Kürt bölgesine veriliyor. Buradaki yönetim %17'lik payı kendi önceliklerine göre paylaşıyor.

Erbil'e ne kadar aktarılıyor?

Öyle bir şey söz konusu değil. Sadece proje bazında kaynak aktarımı yapılıyor. 2004 yılı-



ından beri, ticaretle ilgili projeler hariç olarak sadece hizmet ağırlıklı projelere 4 milyar dolar harlandı. Özel bazı projeler için ise 11 milyar dolarlık bir kaynak tahsis edildi. İlk olarak Erbil'de bir elektrik ofisi açıldı son zamanlarda. Bu ofis 200 megawatt elektrik sağlıyor. Irak hükümeti önceden

Kürt Bölgesi için hiçbir proje yapmadı. Ama buranın yönetimi Erbil'de 500 megawattlık bir elektrik tesis açtı. Şimdi de 500 varil kapasiteli bir petrol tesisi açılacak. Bu proje için yabancı şirketlerle, özellikle Koreli ve Türk firmalarla anlaşıldı. Erbil'de ilk defa sivil bir havaalanı açıldı. Havaalanı projesi için 400 milyon dolar harlandı, Türk şirketi MAKYOL bu projenin denetimini üstlendi. Erbil Havaalanında bir hafta içinde 79 sefer yapılmaktadır. Erbil'de 2003 senesinden önce 34000 araba varken şimdi 400000 araba var. Dört senede rakam on kat arttı. Yani insanların durumunda bir değişim oldu.

Türk şirketi MAKYOL'dan bahsettiniz, buradan şu konuya gelelim. Türk şirketlerinin Erbil'in gelişmesinde katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Burada en yüksek sayıda yabancı şirket Türk şirketleridir. Türk şirketlerinden sonra Lübnan şirketleri gelir, ondan sonra da Alman ve İtalyan firmaları gelir. En büyük projelerden biri olan 60 metrelik cadde projesinin değeri 72 milyon dolardır. Türk firmaları büyük projelerde yer almaktadır. Bir yol projesi var onu da bir Türk firması aldı. Büyük projelerde en önde gelen şirketler Türk firmalarıdır. Bunu yanı sıra başka şirketler de vardır. Bu şirketlerde ise Kürt-Türk ortaklığı görülmektedir.

Buradan siyasi ilişkilere geçelim. 2003 yılından beri Türkiye ve Bölesel Kürt Yönetimi arasındaki ilişkiler gergindi. Son iki yıldır ilişkilerin geliştiğini görüyoruz. Bu dönemde PKK'nın bölgeden çıkartılması gibi güvenliğe dair konularda gelişmeler oldu. Bu gelişmeleri ve değişimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Siyasi alanda gerginlikler oldu; ancak ekonomik alanda ilişkiler çok iyiydi, hiçbir sorun yaşanmadı, hiçbir sıkıntımız olmadı. Saddam döneminde Kürt bölgesinin bir resmiyeti yoktu, bu bölgenin himayesi Türkiye'deki İncirlik üssünden sağlandı. 2003 yılında Saddam devrildikten sonra Kürt bölgesi için yeni bir dönem başladı. Bu bölge Irak Anayasası'nda resmi olarak tanındı. Aynı zamanda Kürtler siyasi alanda Anayasal haklara sahip oldu ve Araplarla birlikte yönetime ortak oldular. Mesela şimdi Cumhurbaşkanı Kürttür. Şimdi biz, Irak'taki Sünni, Şii, Kürt, Türkmen gibi çeşitli kökenden insanlarla bir araya geldik ve sorunlarımızı çözmeye başladık. 2003'te Saddam'ın devrilmesinden sonra Iraklı Kürtler olarak Bağdat'a mevcut sorunların çözümü için gidildi. Çeşitli kökenlerden insanların siyasete katılımı Irak için bir ilktir. Bunun yanı sıra başka ülkelerin de Irak üzerinde etkisi vardır. Mesela Amerika Birleşik Devletleri Irak'ta bulunmaktadır. İran'ın da Irak üzerinde etkisi

mevcuttur. Komşu ülkelerin politikası böyle olduğu için Türkiye'nin politikası da bu şekilde gelişti. Irak'ın durumu Türkiye için de yenidir. Türkiye de Kürtlere, Şiilere, Sünnilere yaklaşımının nasıl olacağını belirledi. Bu ortamda Türkiye'de de önemli değişiklikler oldu, özellikle de Kürtler için. Bunlar Türkiye'nin iç meseleleri, bunlara girmiyorum ve ilgim yok ama bu tür gelişmelerin buraya da etkisi var. Türkiye ile Bölgesel Kürt Yönetimi arasındaki ilişkilerde dört sene bulutlar toplandı, sonrasında yağmur yağdı, ama şimdi hava açık ve temiz. Türkiye bu bölgeye yönelik politikasını belirledi. Iraklı Kürtler olarak bu bizim için önemlidir. Aynı zamanda bizimle ilişkileri Türkiye için de önemlidir. Türkiye'nin Irak sınırının hemen ötesinde Bölgesel Kürt Yönetimi bulunmaktadır. O yüzden ilişkiler çok önemlidir. Türkiye'nin Kürt bölgesi üzerinden atlayarak Bağdat'a gitmesi olmaz. Türkiye'nin Kürt bölgesinden geçmesi lazımdır. İki tarafın görüşü şudur: menfaatimiz birdir, tarihimiz birdir, o yüzden anlaşma içinde olursak her iki tarafın menfaatine olur. Türkiye ve Bölgesel Kürt Yönetimi arasına üçüncü bir tarafın girmesine gerek olmadan kendimiz anlaşalım. Birlikte, hiçbir sıkıntı olmadan yaşayalım. Birlikte aynı yerde yaşıyoruz, ilişkiler ne kadar iyi olursa bu milletler için o kadar iyi olur. Askeri güç kullanımı yerine iyi ilişkilerin geliştirilmesi barış içinde yaşamak için gereklidir. Türkiye'nin bu yönde adımları çok iyi karşılanmaktadır.

Geçen hafta Ahmet Davutoğlu buraya geldi. Bir Türk Dışişleri Bakanı ilk kez Kürt bölgesine geliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tarihi bir ziyaretti. Davutoğlu'nun gelişti ilişkilerdeki bulutlu havayı dağıttı. Sayın Bakan çarşığı, Erbil Kalesi'ni ziyaret etti. İnsanları gördü. Beraber yaşadığımızı, hiçbir sıkıntının olmadığını gördü. Sayın Barzani ile görüştü. Siyasi meseleleri onlarla konuştular. Ben vali olarak Sayın Bakanla eşlik ettim çarşığı ve kaleyi dolaştık. İnsanlar ona hoş geldiniz diyordu. Sayın Bakanı her yerde çok güzel karşıladılar.

Türkiye'nin aynı zamanda Irak merkezi hükümetiyle de ilişkileri gelişiyor. Bu süreçte Türkiye, Bölgesel Kürt Yönetimi ile Irak merkezi hükümeti arasındaki ilişkilerde bir kolaylık sağlayabilir mi? Bölgesel Kürt Yönetimi ve Bağdat Hükümeti arasındaki bazı sorunların çözümünde Türkiye bir rol oynayabilir mi?

Bu tür sorunlar Anayasanın ilgili hükümlerine dayanarak çözülür. Bu aslında bir iç meseledir, Türkiye komşu devlet olarak yardım gösterebilir. Türkiye'nin bu hususta en büyük yardımı, resmi olarak Iraklıların hepsine eşit mesafede olduğunu ilan etmesiyle olmuştur. Bu gurur verici bir durumdur.

ABD kuvvetleri 2011 yılında Irak'tan tamamiyle çekilmiş olacak, siz Irak'ın geleceğine dair ne düşünüyorsunuz?

Bazı konuları ABD çekilmeden önce çözmek gerekmektedir. ABD bu problemleri çözmek

ve Ortadoğu'da sorunsuz bir bölge oluşturmak doğrultusunda politika izlemektedir. ABD Irak'ta milyarlarca dolar harcadı, askerlerini kaybetti, bu hususlar ABD için çok önemlidir. Ben her sorunun Anayasa ile çözüleceğine inanıyorum. Ayrıca değinilmesi gereken önemli bir husus da Iraklıların anlaşma, hoşgörü ve uzlaşma üzerine olan kültürüdür.

Söyleşi için çok teşekkür ederiz. Son olarak, Türkiye'ye vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Biz ve Türkler beraber yaşıyoruz, çocuklarımızın arasında kin ve düşmanlık olmasın. Hoşgörü ve mutluluk içinde gelecekte emin bir şekilde yaşayalım. Geçmişteki kin ve nefreti unutalım, yeni bir sayfa açalım. Barış ve huzur içinde bir arada yaşayalım. Ben şahsi olarak gelecekte umutluyum.

Sayın Hadi değerli fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

3. SELAHATTİN ÜNİVERSİTESİ SİYASET BİLİMİ BÖLÜM BAŞKANI DR. SABAH SUPHİ HAYDER VE SELAHATTİN ÜNİVERSİTESİ HUKUK VE POLİTİKA BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DR. SAHRAN HAMİT BARZİNJİ

11 MAYIS 2010

ORSAM: Üniversitede eğitiminde karşılaştığınız sorunlardan bahsedebilir misiniz?

HAYDER: En önemli sorunlarımızdan biri dil sorunudur. Öğrencilerimiz yalnızca Kürtçe bilmektedir fakat halen ders kitaplarımız Kürtçe değil. Önemli eserler Arapça ve İngilizce gibi dillerdedir. Bu sorunu yabancı dil öğretip çözmekten başka çaremiz yok. Öğrencileri-



mize Arapça diline ihtiyaç olduğunu ve öğrenmeleri gerektiğini söylediğimizde bizi Araplığa yakın olmakla suçluyorlar. İngilizce öğrenmeye Arapça öğrenmekten çok daha arzulular.

Burada verdiğiniz eğitimle temel olarak bölgenizin en fazla hangi ihtiyacını karşılamayı planlıyorsunuz?

Özellikle uluslararası ilişkiler alanında öğrenci yetiştirmek istiyoruz. Dış ilişkilerde ve Bağdat'ta dışişleri bakanlığında çalışacak insanlara ihtiyacımız var.

Biraz da siyaset konuşacak olursak, 7 Mart parlamento seçimlerinin genel Irak siyaseti açısından sonuçlarını değerlendire bilir misiniz?

HAYDER: Öncelikle Irak parlamentosuna giren partilerin sayısı arttı. Fakat Kürdistan Listesi'nin durumu biraz zayıfladı. Bunun nedeni seçimin yapılaş şekli idi. El Irakiye Listesi ve Kanun Devleti'nin durumu Kürdistan Listesi durumu açısından bazı olumsuz sonuçlar yarattı. Öte yandan şöyle bir durum gözlemliyoruz. Türkiye, Suriye ve İran eskisine göre Irak siyasetine daha fazla müdahalede bulunuyor ve hükümetin oluşması konusunda etkili olduklarını görüyoruz.

Peki seçimlerin Kürtler iç siyaseti açısından sonuçları nasıl oldu, KYB zayıflarken KDP'nin güçlendiğini görüyoruz. İslamcı partiler ve Goran'ın durumu da dikkate alındığında neler söylenebilir?

HAYDER: Mesut Barzani oranlara bakmaksızın Kürt partilerin birliğini sağlamaya çalışıyor Halen de bununla meşgul. Çünkü şu düşünüyor. Sorunlar ve anlaşmazlıklar ne olursa olsun bu durum Kürdistan'ın dışına yansımamalı. Nitekim bugün Kürt partiler arasında Irak parlamentosunda birleşik grup oluşturma kararı alındı. Şunu da biliyoruz ki Kürtleri Irak parlamentosunda birleştiren en büyük neden Kerkük ve tartışmalı bölgelerin statüsü konusudur.

Peki Kürt partiler bu seçimden hangi dersleri çıkardılar?

HAYDER: Tüm partilerin çıkardığı ortak ders bir reform ihtiyacı olduğudur. Reformdan kasıt şudur. Genç kuşakların siyasete girmesi için önlerinin açılması yolsuzluk sorununun çözülmesi ve partilerin gelirleriyle ilgili yasal

düzenleme yapılması. Çıkarılan derslerden biri de küçük büyük tüm Kürt partilerinin aralarında ittifak yapmalarının ne kadar önemli olduğunu görmesidir. Kanaatimce bundan sonra ittifak konusunda herkes çok daha dikkatli olacaktır.

Seçim sonuçlarının Kerkük'ün statüsü konusunda nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?

HAYDER: Aslında bakacak olursanız Kerkük'te Kürtlerin aldığı toplam oysayısı daha fazla. Fakat bana göre Kürtlerin seçim planlamasında bir hata oldu. Kerkük'ün çözümü hükümetin görevi. Sorunu 140. madde temelinde çözmezse daha ciddi sıkıntılar yaşayabiliriz.

Bölgemizde 2003 yılından bu yana elde ettiğiniz kazanımlara yönelik olarak gerek yönetimin gerekse de halkın en büyük tehdit algılaması nedir?

HAYDER: En büyük tehdit Irak'ta yaşanan terör olaylarıdır. İran ve Suriye kaynaklı terörün Irak'ın diğer bölgelerini tehlikeye atması bizim bu bölgedeki durumumuzu da tehlikeye atmaktadır. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki mevcut kazanımlarımız kolayca elden çıkamaz.

Kürt halkının ve yönetiminin gözündeki Türkiye imajını anlatabilir misiniz?

HAYDER: AK Parti hükümetinin attığı adımlar hem bizim bölgemizin hem de Irak'ın genelinin istikrarına olumlu katkısı olmaktadır. Erbil Konsolosluğu'nun açılması çok önemli bir gösterge. Türkiye'de Kürtlerle ilgili açılım süreci bizim Türkiye ile ilişkilerimize de eş zamanlı olarak olumlu yansıyor. Buradan bakıldığında görülen şudur. Kendi evini düzelten bir Türkiye dışarıya tehdit oluşturamaz. Bu arada ticari ilişkilerin de çok iyi bir durumda olması ilişkilerde son derece olumlu bir rol oynamaktadır.

BARZİNJİ: 1990'lar boyunca karşılıklı olarak yanlış anlaşılmalarda vardı. Fakat Kürt hal-

kı Türkiye'nin Çekiç Güç ile ilgili tutumunu hiçbir zaman unutmadı. Çekiç Güç'ün varlığı Kürtler için çok önemliydi. Türkiye'de Iraklı Kürtlerin ilişkisinin bozulması artık zor bir ihtimal. Artık Türkiye buradaki Kürtleri anlıyor. Türkiye Kürtleri ile Irak Kürtleri arasında da karşılıklı bir sempati var. Bizim düşüncemiz şudur. Türkiye'deki Kürtler Türkiye Cumhuriyeti çatısı altında haklarını alsınlar. Tıpkı bizim Irak çatısı altında haklarımızı aldığımız gibi. Bunun dışında da başka bir şey düşünmüyoruz.

Mesut Barzani'nin Türkiye ziyaretini nasıl yorumluyorsunuz?

BARZİNJİ: Türkiye'nin gerek Irak gerekse de Ortadoğu'daki rolünü artırmak istemesini olumlu karşılıyoruz. Irak'ın istikrarına katkıda bulunmasını içişlerine müdahale etmeksizin yapması ilkesi herkes için önemli. Mesut Barzani'nin resmi unvanı ile davet edilme-

si ve kabul görmesi önemli. Ama bu ziyaret bir taraftan da olağanüstü bir durum olarak düşünülmemeli çünkü Türkiye ziyareti Batılı ülkelere yapılan birçok ziyaret kapsamında gerçekleşiyor. Ziyaretlerin Kürt yönetimine meşruiyet kazandıran bir yönü de var.

Kuzey Irak'taki PKK varlığının nasıl ele alınacağını düşünüyorsunuz?

BARZİNJİ: Herhalde ziyarette bu konudagündeme gelecektir. Bana göre PKK'nın durumunun Türkiye ile ilişkilerimizi bozmasına neden olmasına müsaade edilmeyecektir. PKK'nın yöntemi tasvip edilemez ama Türkiye'de yasal partilerin kapatılması nedeniyle ilgi PKK'ya kayabiliyor ve bu da şiddeti besliyor. Bu şiddet de kimsenin lehine olan bir durum değildir.

Sayın Hayder ve Barzinji sizlere samimi görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ediyoruz.

4. ERBİL VALİSİ NEVZAT HADİ

25 MAYIS 2010

7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçimleri'nin sonuçlarını Irak ulusal siyaseti ve Kürt partileri açısından değerlendirir misiniz?

Saddam döneminde ülkede bir güç gösterisi vardı. Güce dayanarak yaşatılmak istenen bir siyasal sistem vardı. Bu sisteme Irak'ın gerçeklerini göz ardı eden bir anlayış hâkimdi. Saddam sonrası Irak'ta çoğunluğu oluşturan Şiiler başta olmak üzere birçok kesim sisteme girdi. Şimdi herkes kendi gerçekliğini ifade etmeye çalışıyor. Şiiler Şii partilerine, Kürtler Kürt partilerine oy veriyor. Kürtler içerisinde değişik liste ve partiler olabilir. Ama bütün



bunları ulusal Kürt gücü olarak adlandırmaktayız. Öte yandan Kürtler çoğunluğa tahakkümde bulunacak güçte değildir. Bizim açımızdan en önemli sorun Irak Anayasası'nın uygulanmamasıdır. Madde 140'ın işletilmesi gerekmektedir. Bizim perspektifimizle Bağdat'ınki farklıdır. Biz bölgemizde petrolü üretebilecek duruma geldik. Yeni Irak hükümetinin bizim taleplerimizi hayata geçirmesini istiyoruz. Çünkü Peşmerge'nin durumu gibi birçok sorun halen çözümsüzdür. Sünniler başbakanlığı istemekte, Şiiler ise çoğunluk oldukları gerekçesiyle aynı makama taliptir. Sünnilerin Arap ülkeleriyle, Şiilerin de İran'la güçlü

bağları vardır. Biz kendi bölgemizde yeniden yapılanma sürecindeyiz. Komşularımızla iyi geçinmek istiyoruz. Kürdistan içinde hiçbir etnik ya da mezhepsel grupla problemimiz bulunmamaktadır. Kürt partiler arasında rekabet vardır ama bu rekabet Bağdat'a taşınmayacaktır.

Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Yakın zamanda Mesut Barzani'nin ziyareti bekleniyor...

Türkiye bizim için çok önemli. Sayın Mesut Barzani'nin Ankara ziyareti Kürt halkı için de büyük önem taşımaktadır. Türkiye bizim için tüm dünyayla bağlantı kapısıdır. 1991'den bu yana bizim için nefes alacağımız bir kapı oldu. Gerek Hükümet gerek halk nezdinde Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiği görüşü hâkimdir. Kürdistan bölgesinde çok sayıda Türk şirketi iş yapmaktadır ve ekonomik ilişkiler çok gelişmiştir. Bu anlamda Erbil ve Dohuk'ta Türk izleri çok rahat görülebilir. Olumsuz sayılabilecek bazı şeyler de vardır. Ama Türk yetkililerin bölgemizi ziyareti çok anlamlı olmuştur. Halkımızın beklentileri çoktur. Burası Türkiye ekonomisi için de büyük fırsatlar sunmaktadır. Yeraltı zenginliklerinin çıkartılması için Türkiye'ye ihtiyaç vardır. Türkiye'den beklentilerimiz daha fazladır. Sayın Barzani'nin ziyareti bu açıdan çok önemlidir. Türkiye'nin Irak Kürdistanı'na bakışında değişim olmuştur. Türkiye'nin kendi gündemine müdahale hakkımız elbette yoktur ama Türkiye kendi içerisinde çok önemli değişimler geçirmektedir. Türkiye'deki istikrardan biz de çok yararlanıyoruz.

Sizce önümüzdeki dönemde Kürtlerin Bağdat'taki durumları kolaylaşacak mıdır, yoksa zorlaşacak mıdır?

Aslında Kürtlerin ilişkilerinde eğilim Türkiye'ye doğrudur. Şu anda Irak'ın gerçekliği ortaya çıkmıştır. Önceki tecrübeler yeniden yaşanmayacaktır. Şu anda Irak'ta bir denge grubu söz konusudur. Herkes gücü nispetinde tutum takınmaktadır. Kimsenin kimseye

karışacak durumu yoktur. Şiiler ve Sünnilerin 140. maddeye ve petrol yasasına bakışlarında farklılık vardır. Bağdat'ın eskiden Kürtlerle kurduğu ilişki modelinin yeniden canlanması mümkün değildir. Radikal Basçılar eski dönemlerini yaşama özlemine kavuşamayacaktır. Dolayısıyla Kürtlerin Bağdat'la ilişkilerinin eskiye dönmesi mümkün değildir. Biz Türkiye ile ilişkilere stratejik bir ilişki olarak bakıyoruz.

Sizce Türkiye ile ilişkilerinizin gelişmesinin nedeni nedir? İlişkileri tehdit eden etkenler var mıdır?

Türkiye'de çok önemli gelişmeler yaşandı. İlişkilerin gelişmesinin nedeni bu değişim sürecidir. Örneğin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün son zamanlardaki söylemleri çok önemlidir. Irak'ta bütün oluşumlara eşit baktıklarını ifade etmiştir. Oysa Türkiye'nin daha önce Sünnilere daha yakın bir pozisyonu vardı, Kürdistan bölgesi Türkiye'nin Irak'a açılan kapısıdır. Türk yetkililer de bunun farkındadır.

Türkmenler ve Kürtler, Saddam Hüseyin rejimi dönemindeki baskıcı politikalardan çok etkilendiler. Bir noktada, daha demokratik bir yönetime kavuşulması için yapılan mücadelede aslında aynı saftalardı. Fakat 2003'ten hemen sonra, özellikle ihtilafli bölgelerde Türkmenler ve Kürtler arasında hızlı bir çatışma, buna mukabil Türkmenler ve Araplar arasında hızlı bir yakınlaşma oldu. Sizce Türkmenler ve Kürtler arasında ilişkileri iyileştirmek için ne yapılmalı? Bu konuda atılabilecek adımlar var mı?

Kürdistan bölgesinde yaşayan Türkmenlerin hiçbir problemi bulunmamaktadır. Eski Bas hükümeti Türkmenler ve Kürtler arasında ayrışma neden olmuştur. İki tarafı birbirine düşman etmiştir. Erbil'de bu sorunlar yaşanmamaktadır. Arapların yaptığı baskıyı Kürtler yapmayacaktır. Türkmenler arasında Sünnilik Şiilik ayrışımı nedeniyle önemli bir problem vardır.

5. SARENJ ARAŞTIRMALAR MERKEZİ TÜRKİYE PROGRAMI DİREKTÖRÜ AGİT KH. ZAHER

27 MAYIS 2010

ORSAM: 7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçimleri'nin Irak Bölgesel Yönetimi ya da Kürdistan İttifakı Listesi açısından ne tür yansımaları oldu?

ZAHER: Temmuz 2009'daki Kürdistan Bölgesel Parlamento-su seçimlerinde büyük bir sürpriz yaşanmıştı. Bu sürpriz Goran Listesi'nin çıkışıydı. O dönemde karşılıklı olarak yolsuzluk belgeleri ifşa edilmişti. Goran bu fırsatı değerlendirip tarafsız oyları toplamaya çalışmıştı. Bunda başarılı olup seçimlerde sürpriz bir başarı elde etmişti. Kürdistan politikasında ciddi bir muhalefet yoktu. Halkta, bu muhalefetsizlik durumunun sona ermesi arzusu vardı. Goran işte bu boşluğu bir şekilde doldurma amacını taşıdığını iddia ediyordu. Seçimlerden sonra bu muhalif hareketin değişim sağlayıp sağlayamayacağı önemliydi. Ama geçtiğimiz döneme bakıldığında Goran'ın Kürdistan Bölgesel Parlamentosu'nda muhalefet adına ciddi bir şey yapamadığını gördük. Böylece seçim öncesi durağan durum muhafaza edilmiş oldu. Bu da 7 Mart seçimlerine yansdı. Goran beklediği oyu alamadı. Daha önce KYB'den memnun olmayanlar Goran'a oy vermişti. Bu sefer Goran'ın da başarısız olmasıyla bir önceki seçimlerde Goran'a verilen oyların büyük bölümü KDP'ye verildi. Bu arada Sayın Mesut Barzani faktörü de çok önemlidir. Ayrıca, Kürt seçmen nezdinde Irak Parlamento Seçimleri'ne tüm Kürt partilerinin tek listeye girilmesi arzusu hâkimken Goran'ın seçimlere muhalif bir parti olarak girme ısrarı bu partiye puan kaybettirdi. Seçimlere kendi başlarına girmeleri İslamcılar da aynı şekilde etkiledi. Böylece halk parlamento seçimlerinde KDP'yi tercih etti.



Sizce Goran, Bölgesel Parlamento seçimlerinden sonra neden muhalefet yapmadı?

Temel nedeni kadro yetersizliğiydi. Kürt seçmen kişilere değil partilere yönelmektedir. KDP de artık bir irade haline gelmiştir.

KDP diğer Kürt partilerle kıyaslandığında milletvekili sayısının çarpıcı biçimde artmasından nasıl etkilenecek?

Bana göre Kürt siyasetinde tek otorite olarak yalnızca KDP kalmıştır. KDP, Kürtler için aynı zamanda Irak politikasında da tek güç durumuna gelmiştir. KYB ve İslamcı partilerin Bağdat'ta temsil gücü azalmıştır. KDP için artık diğer Kürt partilerle ittifak, zorunluluk değil bir tercih haline gelmiştir. Son gelişmelerin KDP-KYB arasındaki yüzde 50-50 şeklindeki eşit paylaşımına dayanan stratejik ittifakı da etkileyeceğini düşünüyorum. Bundan sonra KDP artık daha fazlasını isteyecektir. Eğer istediğini alamazsa da Goran ile ittifak kurabilme seçeneğini devreye sokabilecektir. KYB'li Başbakan Berham Salih'in performansı da iç medyada tartışılıyor ve hükümet imkanları vasıtasıyla KYB'nin gücünü korumaya çalıştığı görüşü dillendiriliyor. Bağdat'ta nasıl bir temsil sağlanacağı da sık sık tartışılıyor. Kürt liste ve partileri, aralarındaki anlaşmazlığa rağmen Bağdat'taki parlamentoda ortak hareket etme kararı almıştır. İmzalanan 4'lü anlaşmayla Kerkük meselesi, petrol yasası, 140. maddenin uygulanması, Peşmergenin durumu gibi ulusal meselelerde ortak hareket edeceklerdir.

Seçim sonuçlarını Kürt siyasetindeki iç dengeler açısından değerlendirebilir misiniz?

Kürtler Irak'ın genel dengeleri dikkate alındığında, seçimlerden zayıflayarak çıktıklarını düşünüyorlar. Bu nedenle Irak genelindeki önemlerinin azaldığını düşünüyor. Bu durum Türkiye ile ilişkileri olumlu etkilemiştir. Kürtlerin Bağdat'ta muhatap alınmayacaklarını düşünmeye başlamaları Türkiye'nin önemini artırmıştır. Bağdat'tan istediğimi alamıyorsam Türkiye ile ilişkileri bir kart olarak kullanabilirim ve bu şekilde aynı zamanda Ankara yönetimi Kerkük konusunda bana daha olumlu yaklaşır düşüncesi güçlenmiştir.

Seçim sonuçlarının Kerkük açısından değerlendirildiğinizde nasıl bir tablo ortaya çıkacak?

Kürt halkının Kerkük'le ilgili umutlarında 2007 senesine göre bir zayıflama olmuştur. O tarihte, Anayasa'daki takvim uyarınca uygulanması gereken hükümlerin uygulanmaması Kürtlerde güven kaybına neden oldu. Kürt partileri halka bir söz vermişlerdi ama bunu Anayasa'daki hükümlere bağlı olarak yapmışlardı. Ben Kerkük konusunun Kürdistan İttifakı üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılmayacağını düşünüyorum. Çünkü İttifak bu maddenin anayasaya girmesini sağladı. Anayasanın uygulanmaması ise Irak'ın sorunudur. Dolayısıyla halk anayasaya ve Bağdat'a olan güvenini kaybetmiştir. Kerkük'le ilgili bir belirsizlik var. Bunu bir şeyle rahatlatmak gerekiyor. Muhalefetin Kerkük sorununu çözme iddiası aslında halkı rahatlatan bir söylem. Ama tutamayacakları vaatler vermektedirler. Gerçi halk buna alışmıştır. Halka Kürdistan'ın bir bölge olduğu, devlet olmadığı bilinci verilmiştir. Halk elindekileri koruma güdüsüyle hareket etmektedir. Ancak yine de Kerkük için bir mücadele verilmesini istemektedir.

Peki Kerkük'teki sonuçlar Kürt partileri tarafından nasıl karşılandı?

Kürt partileri Kerkük'teki sonuçları kendileri için olumsuz bulmuştur. Araplarla Kürtlerin baş başa gidişi Kürtleri olumsuz etkilemiştir. Musul'daki durum da Kerkük'e benzemektedir. Seçim sonuçları tartışmalı bölgeler konusunda Kürtleri olumsuz etkilemiştir. Açıkçası tartışmalı bölgeler, Kürtler tarafından eskisi kadar hararetle tartışılmamaktadır.

Kürtler gerek 2003 gerek 1990'ların başlarından bu yana sağladıkları kazanımlar konusunda nasıl bir tehdit algılamasına sahipler? Kürtler günün birinde ellerindeki kaybetmeleri söz konusu olsa bu konuda en büyük tehdit olarak neyi öngörmektedir?

Kürt halkı en büyük tehdidi komşu devletlerden algılamaktadır. Bununla birlikte Kürtler aynı zamanda Bağdat'ı da büyük bir tehdit olarak algılamaktadır. Aslında en büyük tehdidi Türkiye'den algılamaktadırlar. Bu daha doğru ifade etmek gerekirse, Kürtler kendileri için en olumlu gelişmelerin de, en olumsuz tehditlerin de kaynağının Türkiye olabileceğini düşünüyor. Yani kendileri için çok iyi şeyler olacaksa da Türkiye'den, çok kötü şeyler olacaksa da Türkiye'den kaynaklanacaktır gibi bir algılamaları var. Çünkü Türkiye tüm bölgeye oynayan bir güçtür. Hatta aynı anda Kafkasya ve Ortadoğu gibi birden fazla bölgede oynayan bir devlettir. Türkiye'nin Bağdat'la anlaşması Kürt yönetimini devre dışı bırakacaktır. Diğer taraftan, seçim sonuçları Kürt partilerinin, ulusal meselelerde daha güçlü hareket etmek için Bağdat'ta birlik olma düşüncesini güçlendirmiştir.

Teşekkür ederiz.

6. HEWLER POST GAZETESİ GENEL YAYIN YÖNETMENİ REBWAR KERİM

27 MAYIS 2010

Irak genel seçim sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Altı çizilmesi gereken noktalar nelerdir?



Bu seçimler aslında Irak'ın kendisinin değil Irak'ın komşularının seçimi olmuştur. Bölgedeki her ülkenin kendi gündemi vardır. Bir tarafta İran, diğer tarafta Türkiye, Suudi Arabistan ve ABD yer almıştır. Sonuçta İran kazanmıştır. İran Sünnilere geçit vermeyecektir. Arap nasyonalizmi hüküm sürecekse bunu Şiiler yapacaktır veya başka türlü bir şey olarsa bunu da yine Şiiler yapacaktır. Irak Arap dünyasının kalesiydi ama İran bunu kırmıştır. Irak artık bir Şii devletidir. Öte yandan Kürtler Sünnilerle birlikte olmamaya kararlıdır. Sünni Araplardan çektiklerini unutmamaktadırlar.

Seçim sonuçları Kürtlerin beklentilerine ne denli uygun oldu?

Kerkük'te Kürtlerin beklentisi daha yüksekti. Kürtler arasındaki rekabet daha fazla sayıda sandalye kazanmalarına engel oldu. Musul'daki sonuçlara baktığımızda ise buradaki oyların üçte birini almaları Kürtler açısından olumlu bir sonuçtur.

Sonuçlar Kürtlerin iç siyaseti açısından nasıl bir durum oluşturdu?

KDP'nin ezici bir üstünlüğü gibi bir görüntü oluştuysa da bunu çok abartmamak lazım. Ama KDP'nin siyasi ağırlığının artacağı kesindir. Fakat KDP laik rakibi KYB'yi tamamen kaybetmek istemez. Çünkü esas korkusu İslamcılardır. Kendisine karşı bir muhalefet olarsa bunun laik partilerce yapılmasını tercih edecektir. Bu manada Goran'ın muhalefette olması KDP için daha tercih edilir bir seçenektir. Bir diğer husus, her partinin güçlü

olduğu bölgelerde hâkimiyetini sürdürüyor olmasıdır. Bunda değişiklik olmamıştır. Irak Kürdistanı'nda ölgesinde siyaset henüz normalleşmemiştir ve özgür siyaset yapılamaktadır. KDP Bahdinan'da başkalarının siyaset yapmasını engellerken, KYB ve Goran da aynı engeli Soran'da çıkartmaktadır. Eskiden silah yo-

luyla sağlanan bu kontrol şimdi yasal yollarla sağlanmaktadır. İlk kez bu seçimlerde kimin hangi bölgede güçlü olduğu çok daha net bir hal almıştır.

Fakat KDP'nin Soran bölgesinden aldığı bir destek var. Son seçimlerde 100 bine yakın oy aldı...

Bu zaten orada daha önceden de sahip olduğu bir destektir. Soran bölgesinde dedelerden kalan bir miras var. Kendilerini köklü KDP'li gören bir kitle var. Ama KDP Soran bölgesinde gençlerden destek bulamadı.

KDP'nin bölgenin tek gücü haline geldiği yorumlarına katılıyor musunuz?

Bu yorumlara katılmıyorum. KDP'nin bölgesel yönetimin başkanlığı için KYB desteğine ihtiyacı var. Çünkü bölgeyi temsil eden en güçlü makam bölge başkanlığıdır. Seçim sonuçlarının iki parti arasındaki stratejik ittifakı bozacağına inanmıyorum. Açıkçası KDP Celal Talabani'nin ölümü beklemektedir. KYB'nin dağılıp dağılmaması Talabani'nin varlığına bağlıdır. Talabani'nin karizması partisi için çok önemli bir faktördür. Ayrıca, KDP'nin Kürt hareketindeki sözcülük rolü artacaktır ama Kürtler içinde KDP'nin hâkimiyetine karşı artan bir direniş de vardır.

Sizce Goran Kürt siyasetinde neye hangi değerlere karşılık geliyor?

Goran'ın ortaya çıkışı bir tepkiydi. Şu an bir hareket niteliğinde. Partileşirse kan kaybedecektir. Yeni olduğu için bir rağbet görmüştü ama kalıcı olacağını zannetmiyorum. Bence çok fazla lider odaklı bir hareket. Neşirvan Mustafa sonrası hareketin geleceği belirsizdir. Goran KDP tarafından da kabul görmektedir. İslamcı rakiplerine göre Goran'ı tercih etmektedir. Geçmişte İslamcıların çok güçlü olduğu zamanlar ve bölgeler oldu. Adeta kendi devletlerini ve hukuklarını hâkim kılmışlardı.

KYB'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Talabani sonrasında KYB'yi zor bir dönem bekliyor. Bir süre için partide birliklik olabilir. Ama partide farklı gruplar vardır ve bunlar zamanla dağılabilir. Bu yıl Ekim ayında partinin kongresi vardır. Bu kongrede Talabani sonrası dönemin işaretlerini görebiliriz. KYB içinde 3 akım hep varlığını korumuştur. KDP ile yapılan stratejik anlaşma son yıllarda parti içinde büyük eleştirilere ve kopmalara neden olmuştur.

Sizce Kürtler için Bağdat'ta işler yolunda gidiyor mu?

Bana kalırsa İran kimi isterse Irak'ın cumhurbaşkanı o olacaktır. İran Irak'ın artık bir Arap ülkesi olmadığı mesajını vermek için o makama bir Kürt'ün gelmesini istemektedir. Tahran için bir Sünni cumhurbaşkanı tehlikelidir. Kürtler açısından da Sünni Arapların desteklenmesi kaygı yaratmaktadır. Sözkonusu destek Kürtler'de bir dışlanmışlık hissi yaratmaktadır. Kürtler bizi devre dışı bırakırsanız kendi evimize döner başımızın çaresine bakarız diye düşünüyorlar. Aslında Irak dağılmaya gidiyor. Mesut Barzani'nin Joe Biden'ın Irak'ın 3'e bölünmesini öngören projesini yüksek sesle dile getirmesi bununla açıklanabilir. Barzani, Sünnilerin bu denli güçlü biçimde desteklenmesine ve Kürtlerin zayıflatılmak istenmesine tepki gösterdi. Bana göre Türkiye de artık Irak'ın üniter bir yapıda birarada kalamayaçağını göze aldı. Mesut Barzani'nin daveti de bunun göstergesi.

Bölgesel Yönetim ile Türkiye arasındaki ilişkilerin nispeten iyileşmesini neye bağlıyorsunuz?

Kürtler Türkiye'yi doğru anlayınca rahat ilişki kurmaya başladılar. Hükümet, medya, güvenlik kurumlarının ayırdına vardılar. Kürtler Irak'taki haklarının korunması için Türkiye'nin ikna olması gerektiğini düşünüyorlar. Şu anda Türkiye'nin ikna olduğu inancı yüksektir. AK Parti iktidarıyla birlikte çok önemli bir değişim oldu. Eskiden hiçbir şekilde muhatap alınmayan bir kişi şimdi Bölgesel Yönetim Başkanı sıfatıyla davet ediliyor. Kürtler de Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesini istiyor. Özellikle Neçirvan Barzani Türkiye ile yakın bağlar kurmak istiyor. Buna mukabil Berham Salih İran'ın etkisine oldukça açık. Hatta kendisinin başbakanlığı İran'ın baskısıyla mümkün oldu. Zaten başbakan olunca da ilk resmi dış gezisini İran'a yaptı.

Sizce Kürtlerin bugüne kadar sağladıkları kazanımlarla ilgili en büyük tehdit algılamaları nedir?

Kürtler merkezin güçlenmesinden çok korkuyor. Hanekin'e Irak ordusunun girmesi çok önemli bir işaret oldu. Şu anda Kürdistan bölgesi üzerinde hak iddia edecek tek güç Bağdat'taki merkezi hükümettir yani Araplardır. Yani Kürtler için en büyük tehdit, güçlenen bir Bağdat'tır. Türkiye'yi tehdit görmezler çünkü Türkiye'nin burada gözünün olmadığını biliyorlar. Korku Araplardandır.

Türkiye ile Bölgesel Yönetim arasındaki ilişkilerde bundan sonra bir kırılma yaşanabilir mi?

Türkiye ile ilişkiler en kötü dönemlerde dahi çok kuvvetliydi. Hatta bu ilişkiler askerlerle sürdürülüyordu. Türkiye'nin bölgede 7 askeri irtibat bürosu var. Güvenlik gibi teknik nitelikte ilişkiler hiçbir zaman kopmadı. Türkiye ile Iraklı Kürtlerin bağları güçlüdür. 1994-1998 yılları arasında Kürtler arasında cereyan eden iç savaş aslında Türkiye ve İran'ın savaşıydı. O dönem bu mücadeleyi Türkiye kazan-

dı. Türkiye her zaman Celal Talabani'ye karşı Mesut Barzani'yi desteklemiştir. İlişkiler zannedildiğinden daha güçlüdür. Barzani'nin eşi Ceylan Hanım'ın Hakkarili bir Kürt olduğunu da burada not edebiliriz.

Bölgedeki bazı analistler Neçirvan Barzani ile Mesut Barzani arasında bir rekabet olduğunu savunuyor. Gerçekten böyle bir rekabet var mı?

İkisi arasındaki ilişkiler baba oğul gibidir. Mesut Barzani'nin yeğeni ve damadı olan Neçirvan'a tehdit olarak bakması mümkün değildir. Çünkü Neçirvan, Mesut Barzani sayesinde yükselmiştir. Önümüzdeki KDP kongresinde Neçirvan'ın parti başkanı olması beklenmektedir. Parti başkanı olunca en önemli hedeflerinden birinin partiyi Süleymaniye'ye sokmak yani burada da desteğini artırmak olduğunu biliyoruz.

Neçirvan Barzani'nin nasıl bir Türkiye vizyonu var ?

Türkiye ile ilişkilerin iyi tutulması, Molla Mustafa Barzani'nin bir mirasıdır. O Türkiye'nin yerine hep ayrı görürdü. Neçirvan Barzani de Kürtlerin iç savaşı sırasında Türkiye'nin verdiği desteği güvenilir bulduğunu her fırsatta

söylemiştir. Türkiye'nin KDP'ye o dönem ne yardım taahhüt ettiyse bunu vaktinde ve söz verdiği şekilde yaptığını söyler. Kendilerini yarı yolda bırakmamasını hiç unutmamıştır. Ama Araplar ve İranlılar ile tecrübeleri bu şekilde değildir. İran'da Iraklı Kürtleri kimin seveceğinin ya da kimin vuracağını belli olmadığı düşüncesine sahiptir. Hatta şöyle bir sözü vardır: 'İran kadar hiçbir devlet seni yarı yolda bırakmaz.' Neçirvan Barzani, Türkiye'nin dostuyla dost olan, düşmanıya da düşman bir ülke olduğu görüşündedir. Yani O'nun gözünde Türkiye, öngörülebilir ve kartlarını açık oynayan bir devlettir.

Son dönemdeki gelişmeler nedeniyle Irak Kürt kamuoyunun PKK'ya bakışında bir değişme yaşandı mı?

Türkiye'nin içeride ve dışarıda attığı adımlar, bölge insanının PKK'ya bakışını değiştirdi. Daha önce buradaki Kürtler, Türkiye'nin nasıl olsa kendileriyle PKK'yı eşdeğer gördüğü ve arasında bir ayırım yapmadığı gerekçeyle örgüte manevi destek veriyordu. Ama Türkiye'nin Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile buzları eritmesi şimdi Iraklı Kürtlerin psikolojisinde PKK konusunda farklı bir hissiyat doğmasına neden oldu.

7. TÜRK-KÜRT DOSTLUK DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ŞİVAN TAVENG

2 HAZİRAN 2010

Türkiye ile Bölgesel Kürt Yönetimi arasındaki ilişkilerin hızla gelişmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

TAVENG: Türkiye için Irak Kürdistanı'yla ilişkilere engel olan 3 sorun vardı. Kerkük'ün durumu, Iraklı Kürtlerin bağımsızlığı olasılığı ve PKK sorunu. Fakat karşılıklı temaslar arttıkça bu sorunlara ilişkin kaygılar azalmaya başladı. Ankara ve Erbil'deki üst dü-



zey ziyaretler önyargıları kırdı. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Sanayi ve Ticaret Bakanı Zafer Çağlayan ve İçişleri Bakanı Beşir Atalay gibi önemli yetkililerin ziyaretleri bölgedeki kanaatleri olumlu yönde etkiledi. 1991'de başlayan ilişkiler uzunca bir süre Kürt partilerinin temsilcileri düzeyinde devam etmişti. Türkiye daha önceleri Irak Kürdistanı'na güvenlik perspektifiyle yaklaşı-

yordu. AK Parti iktidarı ile bu bakışta bir değişim yaşandı. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun Erbil ziyareti dönüm noktası oldu. Yeni dönemde güvenlik kaygılarının yerini siyasi ve ekonomik odaklı bir bakış açısı aldı. Temel bakış açısı ortak çıkarların ve diyalogun ön plana çıkartılması oldu. PKK saldırılarının Irak Kürdistanı üzerinden gerçekleşmemesi konusunda Bölgesel Kürt Yönetimi oldukça kararlı. Her iki tarafın bu konuyu uzun vadeli düşünmesi gerekiyor. Taraflar askeri yöntemlerden daha önemli olanın diplomatik yöntemler olduğu sonucuna varmış durumda. Zaten Türk ve Kürt toplumlarını birbirlerine bağlayan birçok unsur vardır. Din ve ortak kültürün paylaşımı gibi bağlayıcı etkenler var. Şu anda Kürt bölgesinin söyleminde Araplarla ve İranlılarla yakınlaşmaktan ziyade Türkiye ile yakınlaşma söylemi daha güçlü. Tabii bunda Irak'ın iç dinamiklerinin de etkisi var. Şiiler İran'dan, Sünni Araplar ise 22 Arap ülkesinden destek görmekte. Bu denklem içerisinde Kürtler yalnız kalmakta. Bu nedenle Türkiye ile ve Türkiye üzerinden Batı ile ilişkilerini geliştirmek istemekteler. 2011'den sonra ABD Irak'tan tamamen çekilecek. Bir güç boşluğu ortaya çıkacaktır. Kürtlerin bu ortamda bir desteğe ihtiyacı var. İran'ın daha da güçlenmesini ne Kürtler ne de Sünni Araplar istiyor. Türkiye'nin ılımlı bir bölgesel güç olarak ortaya çıkması hem ABD hem de Kürtler için önemli. Bu noktada, ABD'nin Kürtleri Türkiye'ye emanet etme düşüncesi yaygın olarak tartışılıyor. Türkiye'nin büyük bir güç olduğu için yapması gerekenler var. Doğru adımlar atılırsa Türk-Kürt dostluğu pekişecektir.

Bölgesel Kürt Yönetimi ile Türkiye arasındaki ilişkilerin hızla gelişmesinde yalnızca Türkiye'nin tutum değiştirmesi mi etkili oldu? Kürtler açısından bir tutum değişikliği yok muydu?

Tutum değişikliği her iki tarafta da oldu. Türkiye Irak Kürdistanı'nda hava harekâtları düzenlerken Neçirvan Barzani'nin dostluk eli uzatması ve diyalog gerektiğini söylemesi çok olumlu yankı buldu. Kürtlerin kendi içindeki değişim de önemli. Demokratikleşme, Türkmenlere kota verilmesi, PKK'yı pasifize edecek

adımların atılması olumlu rol oynadı. Bu değişim sürecinde küresel güçlerin de etkisi oldu. Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolunda ilerleyen Türkiye'nin kendi Kürt sorununu çözme yönünde attığı adımlar da ilişkilerin gelişmesini kolaylaştırdı. Türkiye Irak Kürdistanı'ndan yıllık 5 milyar dolar ticari kazanç sağlamakta. Bu rakam, Türkiye'nin Yunanistan'la olan ticaretinin iki katı. Barzani'nin Ankara ziyareti ilişkiler açısından dönüm noktası olacak. Barzani bu kez resmi sıfatıyla Türkiye'yi ziyaret edecek. Erbil'de konsolosluk açılması Türkiye'nin Kürt bölgesini defacto olarak tanıması anlamına gelmekte. Bu da ilişkilere hız kazandıracak. Irak Kürdistanı Türkiye'nin Arap dünyasına açılan kapısıdır. Türkiye Irak ile ilişkileri 20 milyar dolara çıkarmak istemektedir. Bilindiği üzere Türkiye'nin Irakla olan ticaretinin yüzde 60'ı Irak Kürdistanı ile. Kürt yönetimi tüm iyi niyetini göstermiştir. En büyük inşaat ihaleleri Türk firmalarına verilmiştir. Türkiye, Irak Kürdistanı'ndaki yatırımlarda aslan payını almaktadır. Kerkük Irak Kürdistanı'na bağlanırsa oradaki yeniden yapılanma projelerindeki aslan payını yine Türkiye alacaktır. Türkiye yeni Ortadoğu politikasında Kürtlere yönelmeye başladı. Daha önce Sünnilere ve Şiilere önem veriyordu. Fakat istediği sonuçları alamadı. İşte bu noktada Kürtlerin önemini anladı. Şimdi beraber çalışma konusunda ortak irade söz konusudur. Türkiye bölgesel güç olaksa kullanabileceği en etkin kart Kürt kartıdır. Mesut Barzani'nin ziyaretinden sonra vizelerin kaldırılması, uçak seferlerinin artırılması gibi birçok adım atılmalıdır.

Peki Kürt bölgesinin Türkiye'ye sunacağı avantajlar ticari faaliyetlerle mi sınırlı? Güvenlik konusunda bir ilerleme sağlanamayacak mı?

PKK'nın asıl kaynağı Irak Kürdistanı değil Türkiye'nin içi. Bir kısım PKK'lının Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin sınırları içinde bulunması buradaki yönetimin iradesi dışında bir olaydır. Kürdistan hükümeti örgütü sınırlandırmak için elinden geleni yapmaktadır. Türkiye'de anayasal anlamda Kürtlerle ilgili açılım olmaması halinde PKK sorununun çö-

zülemediğinden yani şiddetin tekrar patlak vereceğinden korkmaktadırlar. Anayasa'da kültürel haklar garanti altına alınmalıdır. Mesele Türkiye'nin içinde çözülmesi gereken bir meseledir.

Türkmenler ve Kürtler, Saddam Hüseyin rejimi dönemindeki baskıcı politikalardan çok etkilendiler. Bir noktada, daha demokratik bir yönetime kavuşulması için yapılan mücadelede aslında aynı saftalardı. Fakat 2003'ten hemen sonra, özellikle ihtilafı bölgelerde Türkmenler ve Kürtler arasında hızlı bir çatışma, buna mukabil Türkmenler ve Araplar arasında hızlı bir yakınlaşma oldu. Sizce Türkmenler ve Kürtler arasında ilişkileri iyileştirmek için ne yapılmalı? Bu konuda atılabilecek adımlar var mı?

Türkmen meselesine etnik ve mezhebi açıdan değerlendirmeliyiz. Türkmenlerin çoğu Şii mezhebine mensuptur ve bu kimselerde Şii ideoloji ağır basmaktadır. Bu durum Kürtler için de geçerlidir. Bağdat'ta 1 milyon Feyli Kürt yaşamaktadır. Bunların mezhepsel kimliği daha baskın olduğu için Kürtlere uzak durmaktadırlar.

Ankara-Erbil hattındaki yakınlaşma Türkmenler ile Kürtler arasındaki buzların erimesine neden olur mu?

Aslında Kürt yönetiminin Türkmenleri göz ardı etmesi söz konusu değil. Eğitim haklarına bakarsanız bunu hemen görürsünüz. Yakınlaşmanın olmamasında Irak Türkmen Cephesi'nin geçmişte olumsuz bir rolü oldu. Türkmenlerin haklarından mahrum bırakıldıkları doğru değildir. Burada kendi dillerinde eğitim görüyorlar. Hakları anayasal olarak güvence altında. Ama bu süreci bozmaya çalışanlar var. Türkmenlerle Kürtlerin ilişkileri binlerce yıl geriye gidiyor. Türkmenler zulme uğradığında kimsenin sesi çıkmamıştı. Hatta Türkiye'nin dahi tepkisi olmamıştı. Aslında Irak'ta hem Türkmenler hem Kürtler zulme uğramıştır. Türkmenlerle Kürtlerin ilişkilerinin gergin olmasından nemalananlar var. Kürtler çoğunlukta olsalar da yönetim bazında herkese eşit muamele vardır. Türkmenler bir noktada kendi kendilerini de ihmal etmiş durumdadır. Seçimlerde kendi listelerine dahi oy vermediler. Bölgesel Başkan Barzani'nin azınlıklar hükmünün anayasadan kaldırılması için verdiği yeni talimat çok önemlidir. Sayın Barzani herkesi bir ulusun ortak unsurları görmek istemektedir. Öte yandan, Kürt yönetimi, Kerkük'ün kendi sınırlarına katılmasını isterken Türkmenlerle Kürtler arasında ortak çıkarlara dayalı bir yaşam alanı oluşturulması söylemi kullanmaktadır.

Açıklamalarınız için teşekkür ederiz.

8. ROZNAME GAZETESİ GENEL YAYIN YÖNETMENİ AZAD CHALAK

12 HAZİRAN 2010

Irak Parlamento Seçim sonuçlarının Kürt bölgesindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sonuçlar Irak'ın geneli açısından sürpriz olmadı. Ama bir puan farkla geride kalan Maliki'nin birinci çıkmasını bekliyorduk. Asıl sürprizi Goran yap-



tı. Goran'ın daha fazla sandalye kazanmasını bekliyorduk. Özellikle de Kerkük'ten. Seçim hilelerinin sonuçlar üzerinde etkili olduğunu gözden kaçırmamak lazım. Sonuçlara Kürt iç siyaseti açısından baktığımızda şunları söyleyebiliriz. Daha önce Irak Parlamentosu'nda 275 sandalyenin 58'i Kürtlerindi. Bu seçimler-

de ise 325 sandalyenin yine 58'ini aldık. Yani oransal olarak bir gerileme var. Seçim sistemi nedeniyle Kürtler önemli kayıplar yaşadı. Seçim stratejisi Sünnilerin çok iyi sonuçlar elde etmesini sağladı ve bu durum Musul ile Kerkük'teki durumu çok etkiledi. Irakiye Listesi, Bağdat'taki milliyetçi söylemi ile Kürtler üzerinde kötü etkiler yaratıyor. Tartışmalı bölgelerde Irakiye Listesi'ni destekleyen Sünni Araplarla komşu olduğumuz için durum daha da önemli bir hal alıyor.

Peki bu seçim sonuçları Kürt iç siyasetinde ne tür sonuçlar doğuracaktır?

Alınan oy adedi açısından bakıldığında, KDP'nin Goran ve KYB'nin aldığı toplam oydan daha azını aldığını görüyoruz. Goran ve KYB'nin seçim sistemini anlamada önemli eksiklikleri oldu. KDP doğru bir seçim stratejisi ile az sayıda aday üzerinde yoğunlaştı. Sonuçlar, KDP açısından bir seçim stratejisi başarısı. KYB daha doğru bir seçim stratejisi izlemiş olsaydı 2-3 milletvekili fazla kazanmış olurdu. Bu arada Irak Parlamentosu'na giren 5 Kürt partisi arasında orada ortak bir grup oluşturmak amacıyla anlaşma imzalandı. Buna göre KDP koalisyonun liderliğinin yapacak ama kararları tek başına vermeyecek. KDP'nin tek başına hareket etmesi halinde diğer gruplar ayrılacaktır. Bu nedenle de ittifakın bozulma ihtimali düşüktür.

Bölgesel Parlamento ve Bölgesel Başkanlık Seçimlerinde iyi bir çıkış yakalayan Goran, aynı başarıyı Irak Parlamentosu seçimlerinde gösteremedi. Bunu hangi nedenlere bağlıyorsunuz?

Goran'ın en büyük hatası milliyetçi söylemler kullanmaması oldu. KYB ve KDP milliyetçi söylemleri daha fazla kullandı ve bu nedenle de daha başarılı olduklarını düşünüyorum. Bu durum özellikle Kerkük ve tartışmalı bölgelerde yaşayan Kürtler için geçerli. Çünkü buralardaki sorunlar milliyetçilik bağlamında gelişen ve süren problemler. Oralarda yaşayan Kürt seçmenler kendilerini güvende hissetmedikleri için daha çok milliyetçi kaygılarla oy vermektedir. Aynı şekilde Irakiye seçmeni

ve Türkmenler de milliyetçi söylemlere sarılmıştır. Bizim yani Goran'ın ise Kerkük'e yönelik bakışı diğer partilerden biraz daha farklı. Temelde diğer Kürt partilerinden büyük bir farkımız olmamasına rağmen sorunun daha barışçıl yollarla çözülmesini savunuyoruz. Tabii ki Anayasanın 140. maddesinin uygulanması gerekiyor. Ama bunun uygulanma yöntemi konusunda farklı bir duruşumuz var. Mesele diyalogla çözülmeli ve zamana yayılmalı. Zorla uygulanmamalı. Bize göre başka bir çözüm yolu da yok. Ancak diğer partiler milliyetçi sloganlara başvurdular ve bu da işlerine yaradı. Bizce şeffaflık olmalı ve her şey tartışılmalı. Bizim (Goran) vizyonumuz Kürtlerin, Arapların ve Türkmenlerin Kerkük'te bir arada barış içinde yaşaması. Goran'ın seçim başarısızlığındaki bir diğer etken ise, medya ve seçim kampanyasında büyük mali imkânlar kullanamamış olmasıdır. KDP ve KYB bu konuda daha büyük imkânlarla seçmene gitmiştir.

Seçim sonuçları Kerkük'ün gelecekteki durumunu nasıl etkileyecektir?

Kerkük'te Arapların yaşadığı Havice bölgesinde büyük hilelerin yapıldığı kesindir. Ayrıca, tüm Kürt partilerinin Kerkük'te aldığı oyları topladığımızda Kürtlerin halen ilk sırada olduğunu göreceksiniz. Kürtler bundan sonra, önümüzdeki vilayet meclisi seçimlerine yoğunlaşacaktır. Eğer Kürtler bu seçime tek liste olarak girerlerse bugün olduğundan daha başarılı olacaklardır.

Goran'ın geleceği hakkında neler söylemek istersiniz?

Goran her şeyden önce yakın geçmişin bir öz eleştirisini yapmalıdır. Başarılı olduğu ilk seçimi iyi analiz etmeli, son seçimde nerede başarılı olduğunu görmelidir. Buna göre de bir sonraki seçimin politikasını belirlemelidir. Esasen bir özeleştirme sürecinin de başladığını söyleyebiliriz. Örneğin biz gazetemizde nelerde hata yaptığımıza dair bazı çalışmalar yayınladık. Tamamen KDP ve KYB karşıtlığına dayalı bir politika değil Kürt halkının ihtiyaçlarını esas alan bir söylem benimsemeliyiz.

Sisteme yönelik eleştiriler yapmalıyız. Tabii ki özgürlük, demokrasi, insan hakları ve şeffaflık konusundaki söylemlerimizi korumalıyız. Kürt siyaseti içerisinde zıtlığa dayalı bir durumumuz olmamalı. Yönetimi denetleyici rolümüzü devam ettirmeliyiz.

Goran artık Bağdat'ta ta boy gösterecek. Sizce oradaki hareket tarzı nasıl olacaktır?

Goran'ın tutumu diğer partilerin tavrına bağlı olacaktır. Kendi görüşlerini dayatırlarsa o zaman bu Kürt koalisyonu içerisinde kalmakta ısrarcı olmayız. Bizim fikirlerimizi dinlemeliler. Yani koşullu bir destekten söz edebiliriz.

Türkiye ve Bölgesel Kürt Yönetimi ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İlişkilerde bir rahatlama var. Gerek Türkiye ile gerek diğer ülkelerle, özellikle komşularımızla barışçıl ilişkilerimiz olmalı. Çünkü ilişkilerin iyi olması, Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin durumunu doğrudan etkiler.

Peki Goran ile Türkiye arasında ilişki kuruldu mu? Kurulduysa ilişkinin niteliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Maalesef böyle bir ilişki kurulamadı. Umarız en yakın zamanda Türkiye ile iyi ilişkiler kurulur.

Teşekkür ederiz.

9. GELE KÜRDİSTAN TV GENEL YAYIN YÖNETMENİ CEMAL HÜSEYİN

16 HAZİRAN 2010

Seçim sonuçlarını Irak'taki genel siyasi denklem açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sonuçlar Irak genelinde mezhebi ve aşiretsel hassasiyetlerin halen güçlü olduğunu gösterdi. Yani Irak'ı zayıf kılan hususlar aynen muhafaza ediliyor. Fakat bu arada Sadr'ın ve Sünni grupların güçlendiği görülüyor. Irak'ın mezhepçi bir temelde kurulduğuna şüphe yok. Bu kolay kolay aşılacak bir şey değil. Bu seçimde Allavi'nin Şii bölgelerinden Maliki'nin de Sünni bölgelerinden bir miktar oy alabildiğini biliyoruz ama bu oylar gruplara değil kişilere verilen oylar. Ne zaman ki Muktada Sadr Şii bölgesine göre Sünni bölgesinden daha fazla oy alır, Kürtler Arap bölgelerinden oy alır, Türkmenler Erbil'den oy alırsa o zaman Irak'ta mezhepsel ve kavmi ilişkiler makul bir çerçeveye kavuşmuş demektir. Hiçbir grup birbirine güvenmiyor. Fakat sistemin bundan sonraki işleyişi



yine farklı grupların uzlaşmasına dayalı olacaktır. Kürdistan bölgesine baktığımızda Goran'ın Irak Parlamentosu'na girmesi yeni bir gelişme. Bağdat'ta kurulacak yeni hükümetin uzlaşmayla ortaya çıkması önemli. Tartışmalar başbakanın kim olacağına odaklandı. Bölge devletlerinin hepsi seçim sırasında

çeşitli pozisyonlar aldı. Şu an hükümet kurma sürecinde de bu devletlerin siyaseti etkili oluyor. İran Irak'ın bir Şii devleti olmasını ve bu devleti de ABD'ye karşı kullanmak istiyor. Maliki'nin başbakanlığının devam etmesi İran'ın kırmızı çizgisi. İran Maliki'den vazgeçmez, eğer vazgeçerse İbrahim Caferi'yi ister. Sünni Araplar Allavi'yi isterken Kürtler belli bir karara varamadı. Ama tercihen Maliki'yi isterler. Çünkü Allavi grubunda birçok Baasçı var. Allavi'nin şahsından ziyade grubuna tepki var. Maliki'nin ise şahsıyla sorunlar var; buna mukabil grubu destekleniyor. Hangi grup 140.

Maddenin uygulanmasını destekler ve cumhurbaşkanlığını Kürtlere verirse bizler o grubun yanında yeralacağız. Şu an kadar bu koşulları en fazla kabul eden Maliki gibidir. Öte yandan, ben Kürtlerin Bağdat'ta yeni dönemde sıkıntılarının artacağını düşünüyorum.

Irak Parlamento Seçimleri'nin sonuçlarının Kürt bölgesindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sonuçlar Kürtler açısından beklendiği şekilde oldu. Ama sürpriz olan bir şey de şuydu. Seçim stratejisinin yanlış uygulanması nedeniyle KYB bazı sandalyeleri kaybetti. Erbil ve Dohuk KYB için bir darbe oldu. Tamamen taktik hatalar nedeniyle. Goran açısından ise tek sürpriz Kerkük'te beklediği başarıyı elde edememesi. Seçim sonrasında ise KDP, KYB, Goran ve İslamcıların uzlaştığını görüyoruz. Bağdat'ta tek cephe olarak Kürtlerin hakları için birleşecekler. Kürdistan bölgesinin sorunlarını Bağdat'a taşımayacaklar. Goran, kendisine karşı daha hoşgörülü davranılması kaydıyla Celal Talabani'nin cumhurbaşkanlığına da destek vermeye hazır.

Size göre KYB seçim sürecinde ne tür hatalar yaptı?

En büyük hatası Erbil'de çok aday çıkarması oldu. Bu nedenle KYB'nin oyları Erbil'de dağıldı. Aynı hatayı Goran Kerkük'te yaptı. Örneğin Erbil Goran'da 90 bin oyla 2 sandalye kazanırken, KYB 120 bin oyla tek sandalye dahi kazanamadı. KDP'liler çok programlı çalıştı. Hep kendi adaylarına oy verdiler. Ama KYB seçmeni oylarını dağıntık verdi. KYB yanlış seçim stratejisi nedeniyle kendi alması gereken 6 sandalyeyi KDP'ye kaptırdı. Şu an Kürdistan bölgesinde KYB'nin matematiğinin zayıf olduğu söyleniyor. (Gülüşmeler)

Peki bu seçim sonuçları Kürt iç siyasetinde ne tür sonuçlar doğuracaktır? Özellikle KDP-KYB stratejik ittifakını nasıl etkileyecektir?

Şu an bu ittifakın bozulması ihtimali yok. Sonuçlar Kürdistan bölgesi başbakanlığını da etkilemez. Ancak KDP'nin politik etkisini artacağı kesin. Yine de bu etkisi uzun vadede zayıf biçimde ortaya çıkaracak. Ekim ayında yerel seçimler gerçekleşecek. Her parti kendi başına seçime girecek. KDP ve KYB seçimlerde güçlerini tek başına gösterecekleri için stratejik ittifakın durumu ancak bundan sonra gündeme gelebilir.

Seçim sonuçları Kerkük'ün geleceğini nasıl etkileyebilir?

Ben Kerkük'ün durumunu Kürtler açısından vaktiyle çocuğunu kaybeden bir anneye benzetiyorum. Anne yıllar sonra çocuğunu bulduğunda o çocuk, annenin bıraktığı çocuk gibi değildir. Kerkük'te artık gerçekler daha farklı. Kürtler Kerkük konusundan kesinlikle vazgeçmeyecek. Ama işin gerçeği ben Kerkük'ün Kürdistan bölgesine bağlanabileceğine inanmıyorum. Kerkük'ün özel statülü bir vilayet olacağını düşünüyorum. Kerkük'ten çıkan seçim sonuçlarına bakıldığında Türkmen-Arap ittifakının 6, Kürtlerin de 6 milletvekili çıkardığını görüyoruz. Ancak Sünni Arapların yaşadığı Havice'de hile yapıldığında kimsenin kuşkusu yok. Genel olarak seçim sonuçlarının Kerkük sorununun çözümüne etkisini olacağını sanmıyorum. Çünkü bu uluslararası bir sorundur. Kerkük sorununun çözümü için üçüncü bir tarafa ihtiyacı var. Bölgedeki Kürtler Irak, İran, Suriye ve Türkiye arasında bölünmüş durumda. Bu da Kerkük'ü bölgesel sorun haline getiriyor. Türkiye Kerkük problemini kendi penceresinden görüyor ve bunu Kürtlerin bağımsızlığının bir adımı olarak değerlendiriyor. Yani bir güven sorunu var ortada. Güven sorunu aşılırsa Kerkük sorunu da çözülür. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olması Kerkük sorunun çözümünü kolaylaştıracak. Türkiye'deki Kürt sorununun çözümü de çok önemli. Biz bu meseleyi çok önemsiyoruz. Bizim televizyonumuz demokratik açılmış ilgili Ankara'da TBMM'de Genel Kurulu'nda yapılan tartışmaları 7 saat boyunca buradan canlı olarak verdi. Türkiye'de yeni bir cumhu-

riyet kurulmaktadır. Bu büyük etkiler yaratacak. Türkiye'deki Kürtlerin milliyetçi vizyonları var ve AK Parti'nin gerçekten değişim isteyip istemediği konusunda şüpheler var. Yine de bu girişime şans tanınmalı.

Son parlamento seçimlerinde Goran'ın başarısızlığını neye bağlıyorsunuz?

Goran önceleri halka güven veriyordu. Kürtler Kürdistan hükümetinin bazı icraatlarından rahatsız olduğu için Goran'a destek veriyordu. Ama geçen bölgesel parlamento seçimlerinde büyük destek almasına rağmen son Irak Parlamentosu seçimlerinde 30 bin oy kaybetti. Bence Goran'ın başarısızlığının iki neden var. Birincisi diğer partilerin seçimden sonra politikalarını gözden geçirmesi. İkinci husus, Goran'ın artık sürprizliğini kaybetmesi. Bence gelecekte Goran güçlü bir hareket olarak var olmaya devam edecek. Ama Süleymaniye merkezli olarak var olacak. Hareketin bütün liderleri Süleymaniyeli. Süleymaniye'de Goran fazla oy kaybetmedi ve yerel seçimde de Süleymaniye'de yine güçlü bir destek bulabilirler. Diğer yerlerde başarılı olmalarını ise bekliyorum.

'Celal Talabani sonrası dönem' adı altında bir tartışma sürüyor. Bu tartışmalara nasıl bakıyorsunuz?

Bence Kürdistan'da iki büyük etkisi olacaktır. Birincisi KDP-KYB ittifakını olumsuz etkileyecektir. Çünkü Talabani'nin şahsı dahi KDP'ye karşı denge oluşturuyor. İkincisi, KYB'nin geleceğine yönelik olumsuz etkisi. Bu yılın sonunda KYB'nin kongresi yapılacak. Kongreden önceki KYB ile kongreden sonraki KYB arasında çok büyük bir fark olacak. KYB 20 yıl sonra ilk kez bir kongre gerçekleştiriyor. Bu süreçte parti içinde pek çok farklı görüş ortaya çıktı. KYB'nin durumu da bir açıdan Kerkük soruruna benziyor. Sorun önceden çözülmediği için kompleks hale geldi. Partinin içinde farklı fraksiyonlar var. Şu an da 6 akımın ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bunla-

rın hepsi fikir bazında ayrılıklar değil. Maddi çıkar grupları da var. Kongre KYB için ya iyi sonuçlara vesile olacak ya da KYB için bir son olacak. 'Son' ifadesi ile kast ettiğimiz zengin, güçlü ama tabanı dar bir parti.

Türkmenler ve Kürtler, Saddam Hüseyin rejimi dönemindeki baskıcı politikalardan çok etkilendiler. Bir noktada, daha demokratik bir yönetime kavuşulması için yapılan mücadelede aslında aynı saftalardı. Fakat 2003'ten hemen sonra, özellikle ihtilafli bölgelerde Türkmenler ve Kürtler arasında hızlı bir çatışma, buna mukabil Türkmenler ve Araplar arasında hızlı bir yakınlaşma oldu. Sizce Türkmenler ve Kürtler arasında ilişkileri iyileştirmek için ne yapılmalı? Bu konuda atılabilecek adımlar var mı?

Kerkük'teki Kürtler Türkmenlerin sorununu çözecek durumda değil. Oradaki Kürtler diğer toplumlara güven veremediler. Kerküklü Kürtler "Siz bizimle gelecekte dışlanmış bir biçimde yaşayacaksınız" havasını verdi. Bunun iyi bir davranış olmadığını düşünüyorum. Irak Türkmen Cephesi'nden bir yetkili Süleymaniye'ye gelmişti. Kendisi yanımıza gelirken, Kürtlerin Kerkük'teki tavrını dikkate alarak tedirgin olduğunu, fakat geldikten sonra burada farklı bir tabloyla karşılaştığını ifade etti. Fakat Kerkük'te Türkmenlerin de ateşi körüklediğini söylemek lazım. Kerkük'te güçlü olan Kürtler olduğu için adım atması gereken de Kürtler diye düşünüyorum. Talabani orada Türkmenlere yönelik adımlar atmaya çalıştı ancak bana kalırsa O'nun gücü de bazı şeyleri değiştirmeye yetmiyor. Örneğin Talabani Tisin bölgesinde Türkmenlere bazı evleri iade ettirdi ve bu hareketini Kürtler ihanet olarak gördü. Bana kalırsa sorunun temelinde Kerküklü Kürtlerin milliyetçi eğilimleri yatıyor. Kürtler kendi politikalarını gözden geçirmeli. Ancak bu da Kerküklü Kürtlerin durumuna bakınca zor görünüyor. Talabani bazı kararlar verse de içerideki direnç nedeniyle bunları hayata geçirmede sorunlar yaşıyor.

10. AWENE GAZETESİ GENEL YAYIN YÖNETMENİ ASOS HARDİ

17 HAZİRAN 2010

Irak Parlamento Seçimleri'nin en önemli sonuçları sizce nelerdi?

Seçim sürecinde tüm Irak genelinde hileler yaşandı. Kürt bölgeleri de buna dâhildir. Yine de Kürdistan bölgesinde hilelerin nispeten "insafı" olduğunu söyleyebiliriz. Genel seçimlerin üç önemli sonucu vardır. Birincisi Kürtlerin, Irak Parlamentosu'ndaki sandalye sayılarının orantısız olarak gerilemesidir. Bilindiği üzere parlamentodaki sandalye sayısı son seçimlerde 50 adet artırılmıştı. Ama bu artış, Kürtlerin durumuna yansımada. Bu itibarla Kürtler için önemli bir kayıptan bahsedebiliriz. Ve de Kürtlerin hakkının doğru dürüst savunulabildiğini söyleyemeyiz. İkincisi Şiiilerin ikiye bölünmesidir. Üçüncüsü ise Sünnilerin Parlamento'daki yükselişidir. Bundan önceki dönemde Şiiiler ve Kürtlerin bir arada olduğu koalisyon çok rahatlıkla Parlamento'yu kontrol edebilmişti. Şimdi durum daha zor. Şiiilerin kendi aralarında sorunlar var. Ayrıca Iraklıların en fazla oy alan liste olduğu ortada. Hükümet kurma hakkı öncelikle Allavî'nin. Ama Maliki ile diğer Şii gruplar arasında seçimlerden sonra bir ittifak kuruldu. Anayasa Mahkemesi'nden gelen açıklama da hükümet kurma görevini bu yeni ittifakın alması noktasında bir zemin hazırladı. Neticede durum iyice karmaşık bir hal aldı.

Son seçim sonuçları Kürtlerin Bağdat'taki durumunu nasıl etkileyecektir?

Hiçbir grup hükümetten dışlanmayacaktır. Kürtlerin ve Şiiilerin 2005'te olduğu gibi yeni dönemde de Sünnileri dışlamamaları mümkün değildir. Kürtler sandalye kaybına uğramıştır ama her şeyi kaybetmemiştir. Üstelik Arap listeleri arasındaki sorunlar da Kürtlere



fırsatlar sunmaktadır. Her şeye rağmen Kürtlerin önemli rolü olacaktır.

Seçim sonuçlarının Kürt iç siyaseti açısından ne tür etkileri olacaktır?

Alınan oylar açısından bakıldığında KDP birincidir. Ama KYB ve Goran'ın oyunun toplamından azını almıştır. Seçim sistemi, oy adedini sandalye sayısına adil biçimde yansıtmamıştır. Çünkü milletvekili sayılarına baktığımızda, KDP diğer iki partinin toplamından çok daha fazlasını almıştır. Seçim sistemini iyi okuyup buna uygun strateji uygulayan tek parti KDP olmuştur. Bana göre KYB, KDP ile sürdürdüğü ittifaktan zarar görmüştür. Ama yine de, bundan sonraki süreçte KDP-KYB arasındaki ittifakının bozulmayacağını düşünüyorum çünkü bu ittifakı ayakta tutan geçerli nedenler vardır. Goran açısından bakıldığında bu grup yerinde saymıştır.

Goran'ın istenen sonucu alamamasının nedenlerini neye bağlıyorsunuz?

2009'daki Kürdistan Bölgesel Parlamento seçimlerinde Goran'ı fazla önemsemediler. KDP ve KYB, Goran'ın ancak 4-5 sandalye alabileceğini düşünüyordu. Sonuç öyle olmadı. Sürpriz yaşadılar. Ama son seçimlerde KDP ve KYB, Goran'ın aynı başarıyı gösterememesi için çok çalıştı. Goran'a iyi odaklandılar. Öte yandan Goran da kendine, olması gerekenden fazla güvendi. Goran sonuçta KYB'ye karşı birçok yerde birinci konumu kaybetti.

Bazılarının belirttiği gibi Goran'ın milliyetçi temalar kullanması başarısızlığında etkili olmuş olabilir mi?

Böyle bir şeyin yalnızca tartışmalı bölgelerde etkili olduğunu düşünüyorum; Kürdistan bölgesinde değil. Tartışmalı bölgelerde yaşayan Kürtler kendilerini tehdit altında hissediyor. Bu nedenle tartışmalı bölgelerde milliyetçi söylem etkili olmuş olabilir.

Seçim sonuçlarına bakınca Kürtlerin Bağdat'taki ağırlıkları bundan olumsuz etkilenebilir mi?

Sonuçlar Kürtlerin Irak genelindeki pozisyonlarını olumsuz etkileyecektir. Bu tabii ki her şeyi kaybettiğimiz anlamına gelmez. Kürtler seçimden başarılı çıksaydı da zaten bazı konuların çözümü zor olacaktı. Kerkük gibi büyük meseleler parlamentoda sahip olunan sandalyelere bağlı olarak çözülebilecek sorunlar değil. Öte yandan, Kürtler hiçbir zaman federalizmden daha azına razı olmayacaktır. Zaten böyle bir değişiklik için anayasanın değişmesi gerekir ki onun da değişmesi Kürtlerin vetosu olduğu sürece mümkün değildir. Yani federalizm konusunda anayasal bir güvence vardır.

Sünni Arapların Kürtlerle ilişkileri önümüzdeki dönemde nasıl bir hal alabilir?

Sorun Sünni Arapların milliyetçi söylemidir. Sünni Araplar, Kürtlerin haklarını kabul etmemektedir. İstedikleri şey Saddam dönemine geri dönmektir. Biz Kürtleri kabul etmeye halen hazır değiller. Eğer Kürtlerin haklarını kabul ederlerse aynı hükümette bir arada olabilirler. Tarihte bunun örnekleri var. Ama Sünniler Kürtlerin durumunu daha iyi anlamaya kadar bu mümkün olmayacak.

Kürtler için Bağdat'ta işlerin kötüye gitmesi onları komşu ülkelerle özellikle Türkiye'yle daha yakın olmaya sevk ediyor mu?

Kürtler aslında Bağdat'tan uzaklaşıp komşu ülkelere yönelmek istemiyor çünkü özellikle İran ve Suriye'de Kürtlerin hakları tanınmıyor. En yakın aday belki Türkiye olabilir. Türkiye'de Kürt meselesi konusunda son 3-4 senede atılan adımlar bunu mümkün kılıyor

gibi. Ama Türkiye'de de halen Kürt açılımı konusunda büyük bir direnç var gibi. Kürtlerin en büyük problemi kendisini kabul etmeyen komşularla çevrili olmalarıdır.

Türkiye ile Irak Kürtleri arasındaki yakınlaşmanın nedenlerini neye bağlıyorsunuz?

Başbakan Erdoğan Kürtlerin hakları konusunda birçok olumlu adım attı ve büyük tabuları yıktı. Bu durum ilişkiler için iyi bir başlangıçtır. İlişkiler gelecekte daha iyi olabilir.

Peki Türkiye'nin attığı adımlar karşısında Kürt yönetiminden nasıl bir karşılık gelebilir?

Bunlar ekonomik ilişkilerin artırılması, sınırın güvenliği ve bölgede istikrarın sağlanması ve Türkiye'deki Kürt sorunun çözümüne katkı gibi şeyler olabilir. Bizim çıkarımız Türkiye'yi Avrupa Birliği içerisinde görmektir. Çünkü Türkiye demokrasiye bağlı kaldığı sürece bu durumu Türkiye'deki Kürt haklarını olumlu etkileyecektir. Biz de tam üye Türkiye'ye sınır olduğumuz için Avrupa Birliği'ne komşu olacağız. Bunun da hem ekonomik hem siyasi faydaları olacaktır.

KDP'nin başarısı Kürt siyaseti içindeki konumunu nasıl etkileyecektir?

KDP bundan sonra diğer Kürt partilerinden daha fazlasını talep edecektir. Talabani cumhurbaşkanlığını alırsa o zaman KDP de Bağdat'ta daha fazlasını isteyecektir. KDP tek başına Kürt halkının sözcüsü olamayacaktır. Bağdat'ta parlamento için kurulan Kürt koalisyonunda kararlar birlikte alınmak zorundadır. Kürt partileri genel Kürt çıkarları için beraber hareket edecektir.

KYB'yi nasıl bir süreç bekliyor? Celal Talabani sonrası döneme ilişkin değerlendirmeler yapıyor. Sizin düşünceniz nedir?

KYB içinde güç tamamen Talabani'nin elindedir. Bu yılını sonunda yapılması planlanan

kongre bunun göstergesi olacaktır. KYB için en büyük güçlük Talabani sonrası dönemdir. KYB, Talabani'nin karizması sayesinde birliğini koruyor. Onun yerine doldurabilecek figür bulunmamaktadır. Ama bence Talabani sonrasında KYB dağılmayacak, bu-

nunla birlikte üçüncü parti durumuna düşecektir. Yani Goran'la yer değiştirecektir.

Değerlendirmeleriniz için teşekkür ederiz.

11. BÖLGESEL KÜRT YÖNETİMİ GENÇLİK VE KÜLTÜR BAKANI KAVA MAHMUT

2 ARALIK 2010

ORSAM: Sayın Bakan ilk olarak bizlere Bölgesel Kürt Yönetimi gençliğinin sorunları hakkında bilgi verebilir misiniz?



MAHMUT: Gençlerin bugünkü problemlerinin temeli geçmişe dayanmaktadır ve bu sorunlar henüz çözülememiştir ve yaşamımızın bir parçası konumdadır.

Problemlerin çözümü için gençlerle diyalog içinde olmalı ve onları dinlemeliyiz. Biz geçen yıl UNDP ile ortak bir çalışma gerçekleştirdik. Gençlerin, kendi problemleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarına yönelik olarak bir çalışma hazırladık. Problemler her geçen gün artmaktadır. Eskiden gençlerimizin en büyük problemi yurt dışına gitmek istemeleriydi. Bu sorun daha çok 10 yıl önce yaşanıyordu. Ancak şu anda bu problem azalmış durumdadır.

Bölge nüfusunun ne kadarı genç nüfustur?

Bizler bir sayım gerçekleştirdik. 15-30 yaş arası nüfusun sayısı 2008 yılı itibarıyla 1 milyon 766 bin 184'tür. Şu anda Erbil'de 562 bin 552 gencimiz bulunmaktadır ve bunların 285 bin 883'ü erkek, 276 bin 669'u da bayanlardan oluşmaktadır. Süleymaniye bölgesinde 803 bin 440 genç nüfus bulunmaktadır. Dohuk bölgesinde de toplam 400 bin gencin 119 bini erkek ve 201 bini de bayanlardan oluşmakta-

dır. 2010'da genç nüfusta biraz azalma olmuştur.

Yani nüfus yaşılanıyor mu, nüfus artış hızı mı düştü?

Hayır. 15 yaş altındaki nüfusun oranı artmaktadır. 15 yaş altındaki nüfusun sayısı artıkça bu sonuç ortaya çıkmaktadır. Bizler

gençler üzerine bir strateji geliştirdik. Bu strateji henüz tamamlanmadı, üzerinde çalışıyoruz. Bir bölümü gençlerin sorunları nelerdir, durumları nedir üzerinedir. Bu çalışma 2010 sonunda tamamlanacak. Örneğin önemli saptamalarımızdan biri de gençlerin iş problemleri artmaktadır.

İşsizlik konusunda detaylı bir çalışma yapıldı mı? Gençler arasında işsizlik oranı nedir, gençlerin ne kadarı iş bulabiliyor konularında veri mevcut mu?

Son yıl içinde 20 bin genci kamu sektöründe işe almışız. Artı başka işlerde de çalışmaktadırlar.

Kürt gençliğinin en büyük sorununu işsizlik olarak nitelendirebilir miyiz?

Sadece bu problemden bahsedemeyiz. Biz gençlerin hedefleri nelerdir onları belirleme-

ye çalışıyoruz. Bizim projemiz ilerleme projesidir ve bu proje için gençler arasında çalışmaktayız. Biz burada gençlere iş bulmak için diğer bakanlıkların da içinde olduğu bir proje gerçekleştirdik. Bu proje sadece bizim değil diğer bakanlıkların da sorumluluğu altındadır. Çalışma Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı ile birlikte çalışıyoruz. Çünkü bizim bakanlığımız gençlerin sorunları ile ilgilenen tek bakanlık değildir. Örneğin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Bakanlığı ile birlikte çalışıyoruz. Bütün bu bakanlıklar gençlerin sorunları ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla hepimiz gençler için bir Kürdistan ulusal stratejisi üzerinde çalışıyoruz. Bu stratejinin temeli de gençlerimize nasıl daha fazla iş olanağı yaratırız üzerine odaklanmış durumdadır. Ayrıca gençlerin eğitimleri açısından üniversite eğitimlerini nasıl daha iyi koşullara getirebilir ve gençlerin üniversiteye gitme oranlarını artırabiliriz üzerinde çalışmaktayız. Çünkü gelecek yıl belki de 40 bin gencin üniversiteye gitmesi gerekecektir. Fakat mevcut üniversitelerimizin kapasitesi 22 bindir. Bakanlar kurulumuz bu kapasiteyi artırma konusunda karar almıştır ve üniversitelerin geliştirilmesi için 10 milyon dolar yatırım yapılması konusunda mutabakat sağlanmıştır. Bunun yanı sıra gençler arasında cinsiyet farklılığından kaynaklanan sorunlar da bulunmaktadır. Bunun üzerine de çalışıyoruz. Dolayısıyla gençler arasında birçok problem bulunmaktadır. Bütün bunlar için bir stratejik plana ihtiyacımız bulunmaktadır ve bizler de bunun üzerinde çalışıyoruz.

Biliyoruz ki gençlerin bir kısmı daha çok kırsal kesimden geliyor. Genelde aşiret kökenli olan bu gençler şehirlere ve üniversitelere geldiği zaman kolaylıkla uyum sağlayabiliyorlar mı yoksa bir uyum sorunu yaşanıyor mu?

Burada böyle bir sorun yaşanmamaktadır. Bizim köyler ile şehir arası ilişkilerimiz karmaşıktır. Bizim böyle bir problemimiz bulunmamaktadır. Bazı gençler arasında geleneksel ilişkiler devam ediyor olabilir ancak gelenek-

sel ilişkilerle modern sivil ilişkileri kıyasladığınızda sivil ilişkilerin daha baskın olduğunu söyleyebiliriz. Zaten çok büyük farklılıklar da bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra sistemimiz de önemli bir faktördür. Bizim modern ve demokratik bir sistemimiz bulunmaktadır. Bizim görevimiz de bu sivil ve modern kültürü nasıl daha geliştirebilirizdir. Bu nedenle gençlerimiz arasındaki ilişkilerde bahsettiğiniz anlamda bir sorundan bahsetmek mümkün değildir.

Gençler arasında hangi yabancı dilin daha çok tercih edildiğine ilişkin bir çalışmanız bulunmakta mıdır?

Her şeyden önce Kürdistan çok kültürlü bir toplumdur. Burada sadece Kürt kökenli değil bunun yanı sıra Hıristiyan, Arap, Yezidi ve Türkmen nüfus da yaşamaktadır. Ve bu toplumların her biri kendi dillerinde eğitim görme imkanına sahiptir. Bu farklı kültürlerin kendi dillerinin yanı sıra gençler arasında en fazla İngilizcenin tercih edildiğini söylemek mümkündür. İngilizceden sonra Arapça ve Türkçe gelmektedir. Türk firmalarının buradaki işlerinin arttığını düşünecek olursak Türk firmalarında çalışabilmek için gençlerin Türkçe öğrenmesi gerekmektedir.

Bölgesel Kürt Yönetimi dahilindeki gençlerin yüzde kaçının üniversiteye gittiği ve kaçının gitmediği konusunda rakamlar mevcut mudur?

Gelecek yıl için 100 bin öğrencinin üniversiteye gitmek için başvuracağı tahmin edilmektedir. Ancak mevcut üniversitelerin kapasitesi ancak 40 bin öğrenciyi alacak düzeydedir. Bu nedenle kalan gençler için farklı iş alanları yaratılması ve iş bulunması noktasında çalışmamız gerekmektedir.

Bu gençler pazar için eğitimsiz gençlerdir zira üniversite eğitimi almayacaklardır. Dolayısıyla 60 bin civarında eğitimsiz işgücünün istihdam edileceğini ve 40 bin civarında gencin de eğitimlerini tamamlamak

üzere üniversiteye gideceğini söylüyorsunuz.

Evet gelecek yıl için tahminlerimizi bu şekildedir.

Peki işsizlikten sonra bölge gençliğinin en önemli sorunu olarak neyi söyleyebiliriz?

Bu sıralama zamana göre değişmektedir. Daha önceki zamanlarda en büyük problemimiz gençlerin yurt dışına gitmek istemeleriydi. Ancak bu problem şu anda çözülmüş gözükmektedir. Mevcut dönemde işsizlik en önemli problemimizdir.

Bölgedeki gençler üniversitede mezun olduktan sonra hangi alanlarda iş bulmaktadır. Kamu sektörü mü yoksa özel sektör mü daha fazla tercih edilmektedir?

Daha çok kamu sektörünü tercih etmektedirler ancak bizler özel sektöre yönelmeleri konusunda teşvik ediyoruz. Ancak halen kamu sektörünün daha çok tercih edildiğini söyleyebiliriz.

Özel sektörde çok fazla iş fırsatı olduğunu söylemek mümkün mü?

Biz özel sektörü teşvik ediyoruz. İş kanunu üzerinde de bu konuda çalışıyoruz. Şu anki kanun gençlerin özel sektörde çalışmasını teşvik etmektedir.

Gençlerin neden kamu sektörünü tercih ettiklerini düşünüyorsunuz?

Çünkü kamu sektöründe kendilerini daha güvende hissetmektedirler. Devletin yapısı da bunda önemli bir faktördür. Devletimizin yapısı merkezi bir yapıdadır ve her alanı kontrol etmektedir. Bütün politikalar tek bir merkezde belirlenmektedir. Bu durum iş için de geçerlidir. Ancak şu anda değişik bir durum mevcuttur. Ekonomi serbest pazar ekonomisine doğru evrilmektedir. Bu nedenle biz gençleri özel sektör yönünde teşvik etmekteyiz. Gençler özel sektörde daha iyi ücretler alabilmektedir.

Bölgesel Kürt Yönetiminin sınırları Erbil, Süleymaniye ve Dohuk'u kapsıyor. Ancak biliyoruz ki Musul, Kerkük, Diyala ve Selahattin vilayetlerinde tartışmalı bölgeler olarak bilinen ve fiilen Kürt kontrolünün olduğu yerleşim yerleri bulunmaktadır. Sizin bakanlık olarak bu bölgelerde yetkiniz bulunmakta mıdır?

Çok sınırlı bir yetkimiz bulunmaktadır. Sınırlı da olsa bu bölgelerdeki vatandaşlara iş bulabiliyoruz. Bunun yanı sıra örneğin Kerkük, Musul ve Hanekin'deki gençlere yönelik projeler geliştiriyoruz. Spor ve kültür projeleri geliştiriyoruz. Tabi bunları sadece Kürt gençliğine değil o bölgelerde yaşayan tüm gençlere yönelik olarak geliştiriyoruz. Tabi bu projelerin finansmanı Bölgesel Kürdistan Yönetiminin bütçesinden sağlanmaktadır. Esasen bu projelerin bütçesi federal hükümet tarafından sağlanması gerekmektedir ancak federal hükümet bu bölgeler için gerektiği gibi çalışmamaktadır biz de bu nedenle buraya kaynak aktarmak durumunda kalıyoruz. Bu arada tüm grupları dikkate aldığımızı vurgulamak istiyorum. Sadece Kürt gençliğini hedef almıyoruz. Bu projeler Hıristiyanları, Türkmenleri de kapsamaktadır. Örneğin Kerkük'teki bazı Türkmen spor kulüplerini destekliyoruz. Hatta Arap kulüplerini de destekliyoruz. Çünkü bu uluslar arasında insanlık ve demokrasi temelinde yeni ilişkiler geliştirmek istiyoruz. Bu Bölgesel Kürdistan Yönetimi'nin politikasıdır.

Biliyoruz ki bölgede refah düzeyi artmaktadır ve bölgede hızlı bir şehirleşme süreci yaşanmaktadır. Bu süreç gençler arasında yeni eğilimlerin veya sorunların doğmasına yol açmakta mıdır, örneğin boşanma oranlarında artış gibi bir durum söz konusu mudur?

Bizim politikamız gençlik ile diyalog kurmaya dayanmaktadır. Biz kararlarımızı odalarımızdan değil halkın içine karışarak onların içinden almaya çalışıyoruz. Gençlerin, sivil toplum kuruluşlarının tavsiyelerini almaya çalışıyoruz. Burada boşanma oranlarında artış gibi

bir durum henüz yaşanmamaktadır. Hükümet gençlerle ve gençlerle ilgili sivil toplum kuruluşları ile yakın işbirliği içinde çalıştığı için bu tarz problemlerin önüne geçebiliyoruz.

Bu sivil toplum kuruluşları yerel mi yoksa yabancı mıdır ve herhangi bir Türk kuruluşu ile işbirliğiniz var mıdır?

Hem yabancı hem de yerel sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmaktayız. Türk kuruluşlar ile işbirliğimiz yoktur ancak Türkiye ile kültürel ilişkilerimiz bulunmaktadır. Birçok etkinlik düzenlemekteyiz.

Türkiye ile Bölge Yönetimi arasındaki kültürel ilişkileri geliştirmek için neler yapılabilir?

Türkiye Turizm ve Kültür Bakanı'nı Kürdistan'a davet ettik. Bunun yanı sıra Türkiye'nin Erbil Başkonsolosluğu ile yakın ilişkilerimiz bulunmaktadır. Konserler gibi ortak faaliyetler düzenlemekteyiz. Bunun yanı sıra Konsolosluk ile 4 dans grubunu buraya getirme konusunda bir anlaşmamız bulunmaktadır. Germiyan bölgesinde Kifri yakınında çok büyük uluslararası bir kültürel festival düzenleyeceğiz. Buna 24 ülke katılacaktır ve bunlar arasında Türkiye de olacaktır. Biz baştan beri sadece siyasal ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin yeterli olmadığını savunuyorduk. Halklar arası ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Kültürel ilişkilerden bahsederken de çok dikkatli olmanız gerekmektedir çünkü yanlış adımlar atarsanız tersine ilişkilere zarar da verebilir. Mesela kültürel bir faaliyetin olumsuz etkisine şunu örnek verebilirim. Bildiğiniz gibi "Kurtlar Vadisi" isimli bir dizi bulunmaktadır. Bu dizi ilişkilere ciddi biçimde zarar vermektedir. Bu dizi yayınlanmadan önce Kürt gençleri arasında "Türkiye Modeli" çok geniş kabul görüyordu. Ancak diziden sonra çok rahatsız oldular. Çünkü dizi ile beraber Türklerin Kürtlere karşı olduğunu düşündüler.

Kürt halkı boş zamanlarını nasıl değerlendirilmektedir. Kültürel etkinliklere ilgi ne

düzeindedir, sinemaya, tiyatrolara, konserlere ilgi var mıdır?

Bölgeden bölgeye değişmektedir. Örneğin şehir merkezlerinde kırsal kesime göre ilgi daha fazladır. İlgi duyulan alanlar da değişmektedir. Örneğin tiyatrodan ziyade konserlere daha çok ilgi gösterilmektedir. Bu konulara ilişkin istatistiklerimiz bulunmaktadır. Örneğin hangi gruptan insanların hangi etkinliklere ilgi gösterdiğine ilişkin çalışmalarımız bulunmaktadır. Bunların erkek ve bayanlara göre dağılımı nasıldır. Yaşa göre nasıl bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin spora ilgi varsa hangi dallardır. İnsanların okumaya olan ilgisinin artmaya başladığını da görüyoruz. 70'den fazla kamu kütüphanemiz bulunmaktadır. Hatta bazı köylerde dahi kütüphanelerimiz bulunmaktadır.

Bu kütüphanelerde muhtemelen çok az sayıda Türkçe kitap bulunmaktadır?

Sadece büyük ve ana kütüphanelerde Türkçe kaynaklarımız bulunmaktadır. Esasen Türkiye ve Kürdistan bölgesi kütüphaneleri arası kitap değişimleri çok yararlı olabilir.

Son soru olarak; Bölgesel Yönetim halkının kültürü üzerinde hangi kültürlerin etkisi hissedilmektedir ve bunlar arasında en baskını olarak hangisini gösterebilirsiniz?

Bu bölgenin kültürü tarihsel olarak karışık bir kültürdür. Kürt kültüründe Fars, Arap ve Türk kültürlerinin etkisini görebilirsiniz. Bunun tarihsel kökenleri bulunmaktadır. Bu toplumlar uzun yüzyıllar beraber yaşamıştır. Siyaset de kültürel ortamı etkilemiştir. Örneğin Türkiye'deki Kürtler için konuşacak olursak Türk kültüründen çok fazla etkilendiklerini söylemek mümkündür. İran'da yaşayan Kürtler Fars ve biz de Arap kültürünü kabul ettirmeye çalışan merkezi bir yönetim tarafından yönetildiğimiz için Arap kültüründen fazlasıyla etkilendik. Tabi bölgedeki tüm Kürtler İslam kültüründen de yoğun olarak etkilenmiştir. Ancak bölge bu etkilere rağmen

esas öz niteliklerini korumayı başarabilmiştir. Diğer kültürlerden faydalanmak da utanılacak bir durum değildir. Kültürler arası bir karışım olabilmelidir. Kürt toplumu çok kültürlü bir toplumdur. Herkes kendi kültürünü yaşama hakkına sahiptir. Herkesin kendi dilinde öğrenim görmesi ve kendi kültürünü yaşamasına

izin verilmesi bizim gurur duyduğumuz konulardan biridir.

Sayın bakan değerli vaktinizi ve fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

12. YEKGİRTU İSLAMİ KÜRDİSTAN (KÜRDİSTAN İSLAMİ BİRLİĞİ) PARTİSİ GENEL BAŞKANI SELAHATTİN BAHATTİN

15 ARALIK 2010

ORSAM: Sayın Bahattin bize öncelikle partinizi tanımamız açısından genel bilgiler verebilir misiniz?



BAHATTİN: Partimiz 1994 yılında kurulmuştur. Bir siyasi İslami partidir. İlk kuruluşumuzdan itibaren silahlı mücadeleyi tercih eden bir grup olmadık. Siyaset yapmayı tercih ediyoruz. Normalde siyasette silah olmaz ama Kürdistan bölgesinde laik partiler, İslami partiler dönemin koşulların göre hepsi elinde silah bulunduran hareketlerdi. Biz o zaman da elinde silah bulundurmayan tek siyasi örgüttük. Biz her zaman siyaset yapmanın doğru tercih olduğunu düşündük. İslam'ı anlamaya ve anlatmaya çalıştık. Etnik meselelerde de biz silahı tercih etmedik. Etnik kökeni bir şovenizm olarak görmek istemedik. Biz gerçek adaletin İslami anlayışla oluşabileceğini düşünüyoruz. Diğer partiler ile de barış ve özgürlük içinde birlikte yaşamaya özen gösteriyoruz. Biz rekabetimizi sandıkta yapıyoruz. Bunu hiçbir zaman parlamento dışına kavga olarak dönüştürmemeye çalışıyoruz. Rekabetimiz siyasette. Bütün bakış açımız Kur'an-ı Kerim'e dayanmaktadır ve onu ezberlemeye önem veriyoruz.

Partinizin 1994 yılında kurulduğunu söylediniz. O zamandan bu yana partinin geçirdiği aşamalar nelerdir?

Şimdiye kadar beş kongre gerçekleştirdik. Partinin yönetimi, kongrelerde hep değişmiştir. Birinci kongreden bu yana partinin genel başkanlığını ben yürütüyorum. Ama partinin diğer üyeleri zaman zaman değişmiştir. Parti içindeki uygulamalar yasalara uygun ve demokratik bir temeldedir. Değişimi seçimle ve demokratik bir sistemle gerçekleştiriyoruz.

İlk kez ne zaman bölgesel seçime katıldınız?

İlk olarak 1992 yılında başka bir isimle girdik. O zaman ki ismimiz İslami Hareket'ti daha sonra adımızı değiştirdik ve bir partiye dönüştürdük. Aradaki belediye seçimlerine katıldık. 2005 yılı Ocak ve Aralık aylarında yapılan iki seçime de katıldık. Son Irak parlamentosu seçimine de katıldık.

Peki, bu seçimlerdeki başarı oranınız nedir acaba?

2005'te Kürdistan parlamentosuna beş tane milletvekili gönderdik. Beş kişi de Bağdat'a gönderdik. 2009 yılındaki seçimlerde altı tane milletvekili Kürdistan parlamentosuna, 2010 yılındaki Irak parlamento seçiminde de Bağdat'a dört milletvekili gönderdik.

Size göre Kürt bölgesindeki siyasete yön veren dinamikler nelerdir?

Her şeyden önce bölgede taşlar daha yerine oturmadı. Burada parti anlayışı biraz değişiktir. Bir parti bulunmaktadır bir de partilerin askeri yapısı vardır. Burada parti hükümetin de üstündedir ve devleti parti yönetmektedir. Parti mantığı daha henüz doğru bir temele oturmadı. Burada bir devrim oldu. Bu bir kavmin yani Kürt halkının bir devrimiydi. Fakat dağdakiler geldiler bu devrime sahip çıktılar. Bir zaman geçecek aradan, ondan sonra halk kendisi demokrasiyi talep edecektir. Zaten bu zaman oluştuktan sonra işler yoluna girmiş olacak. Biz böyle görüyoruz. Şu anki koşullar on yıl öncesine göre çok iyidir ve daha da iyi olacaktır. Ancak siyasi partiler kanunu henüz burada oturmamıştır. Seçimlerin yapılaş şekli bile halka güven vermemektedir. Sahte oylar kullanılabilir. Yavaş yavaş bunlar olgunlaşacak ve yerine oturacaktır.

Kendinizi bölge siyasetinde nereye oturtuyorsunuz. Bir muhalefet partisisiniz. Diğer muhalefet partileriyle aranızdaki ilişkiler nasıl? Bölgesel parlamentoda hangi konularda hükümete destek veriyor hangilerine karşı çıkıyorsunuz?

Biz bir muhalefet partisiyiz. Bunun için de diğer siyasi partilerle devamlı olarak bir ilişki halindeyiz, görüşüyoruz. Bazı konularda görüş alışverişinde bulunuyoruz. Kabul ettiğimiz, tamam dediğimiz şeyler de oluyor ancak bazen de kendi partimizin görüşü, bakış açısı açısından bazı konulara hayır dediğimiz oluyor. Bağımsız hareket ediyoruz. Stratejiyi biz bu açıdan değerlendiriyoruz. İlişkiler bu şekilde devam ediyor. Eğer ki hükümet önümüze iyi bir yasa getiriyorsa desteklediğimiz oluyor.

Irak'taki federal yapı hakkında ne düşünüyorsunuz. Mevcut hali iyi mi yoksa daha mı genişletilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

Biz Irak'ın çok farklı etnik gruplardan oluştuğunu bilen bir partiyiz. Bu yüzden Irak'ın federalizm ile yönetilmesini uygun bir yönetim anlayışı olarak görüyoruz. Kürdistan federal bölgesi biraz emri vaki olarak oluşmuş bir bölgedir. 1992'den bu yana kendi başına bir devlet gibi hareket eden, öyle düşünen, kurumlarının alt yapısını o şekilde oluşturan müstakil bir devlet gibi hareket ediyor. Bu konuda halkın düşüncesi çok önemlidir. Buna da bakmak gerekir. Irak'ın düzgün bir şekilde yönetilebilmesi federalizm ile olacaksa Kürdistan federe devletin olmasında bir sakınca yoktur. Ama anayasaya uygun federal kurallar içinde bir yönetim olması gerekir.

140. maddenin içeriği ve uygulanması hakkında ne düşünüyorsunuz?

140. madde anayasanın içinde yer alan bir maddedir. Kabul edilen anayasanın uygulanmasında birtakım sorunlar mevcuttur. Maddenin kendisinde bir sıkıntı yok çünkü madde sorunlu bölgelerin kaderini ya da geleceğini bir şekilde tayin etmeyi amaçlayan bir maddedir. Ama uygulamada sıkıntılar oluşuyor. Özellikle nüfus sayımı ardından referandum ve sonra kime bağlanıp bağlanmayacağı sorunu bulunmaktadır. Bu üç aşamanın uygulanması sonucunda belki Kürdistan bölgesine bağlanmayacaktır. Kendi başına hareket edecektir. Ama en önemlisi normalleşmenin sağlanması ve kentin ya da tartışmalı bölgelerin kendi kaderini belirlemesidir. En büyük sorun da şovenist bazı grupların varlığıdır. Bu gruplar Kürtler arasında da Araplar arasında da Türkmenler arasında da bulunmaktadır.

Petrol yasası ve petrolün çıkartılmasına ilişkin düzenlemeler konusunda nasıl bir politikanız bulunmaktadır?

Irak anayasası petrol konusunda bütün Irak petrolünün Irak halkına ait olduğunu söyler.

Bir bölgede petrol çıkıyorsa öncelikle bu petrol o bölgede yaşayan halkların bir garantisidir. Her şeyden önce petrolden gelen paranın dağıtımını merkezi yönetim sağlamalıdır. Kürdistan hükümeti de olsa bunun dağıtımını tek bir yerden yapılması gerekmektedir. Doğalgaz ve petrol ile ilgili bir yasa bulunmaktadır ama henüz onaylanmış değildir. Çok uzun bir zamandır onaylanmış değildir. Kürdistan Parlamentosu petrol ve doğalgaz yasasını onayladı ve hayata geçirdi. Kürdistan hükümeti bu kanun üzerinden hareket etmektedir. Bu sorun kaba güç ile çözülmez. Barış ve özgürlükler çerçevesinde, konuşarak ve ortak akıl ile çözülebilecek bir sorundur.

Peki, toplumsal meselelere bakışınız nedir. Örneğin göç olgusunun yarattığı sorunlara, hızlı şehirleşmenin getirdiği sorunlara ne gibi çözümler öneriyorsunuz?

Burada yaşayan halkın bir kimliği var. Her şeyden önce bunun yok olmaması çok önemlidir. Büyük kentlere gelen insanların kimliklerini korumakla beraber kimsenin malına tecavüz etmemeleri gerekir. Şartlar oturdukça sosyal konularda da daha farklı tavırlar ortaya çıkacaktır. İnsanın daha mutlu yaşaması için kültür ve özgürlük hareketlerinin bir arada olması gerekiyor. Bütün bunları bir araya topladığınız zaman insanın yaşamını belirleyen etmenler zemininde bir sosyal reforma ihtiyaç olduğunu görüyoruz. Bu da zaman alacak bir şeydir. Özgürlük, kardeşlik ve adalet duyguları bizim için önemlidir. Sorunların çözümünde bu üç unsur kullanılmalıdır.

Irak'ın genelinde başka İslami partiler de var. Araplar arasında Sünni partiler var, güneyde Şii partiler var. Onların dünyaya bakışıyla, İslami perspektifiyle sizin bakışınız aynı mı yoksa farklılıklar bulunuyor mu?

Biz Sünni'yiz. Ama biz meselelere mezhepçi açılarla yaklaşmıyoruz. Biz İslami bir grubuz, elde silah bulunduran, terör olaylarına karışan bir grup değiliz. Bir Kürt'üz ama şovenizm yapmıyoruz. Biz İslam'a iman etmiş bir milletiz ama biz asla dünyada olup bitenlere kapalı değiliz. Dünya siyasetinden, demokrasiden kopuk değiliz.

Son olarak, Türkiye ile ilişkiler konusunda ne düşünüyorsunuz, bu ilişkilerin nasıl daha ileri boyuta taşınabileceğini düşünüyorsunuz?

Aynı şekilde Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi önemlidir. Ancak bana göre Türkiye'nin buradaki ilişkilerini geliştirebilmesi için buradaki bir partiyle ilişkilerinin iyi olması değil Kürdistan ile ilişkisinin iyi olması gerekmektedir. Çünkü partiler gelip geçicidir. Ama Kürdistan kalıcı olandır. Türkiye'nin var olan partilerle arası iyi ama Kürt halkıyla arası nasıl bu durum sorgulanmalıdır. Türkiye ile biz sınırsız. Yani biz akrabayız. Bunun üzerinden nasıl ilişki geliştirebiliriz bu durum çok önemlidir. 500 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu döneminde burada tek parçaydık hiçbir sorun yaşamaksızın beraber yaşadık. Biz buradan çok net görüyoruz ki Türkiye kendi Kürt sorununu özgürlük, adalet duygularıyla ve siyasi adımlar atarak çözebilir. Hem Türkiye için hem de burası için demokrasi, özgürlük ve adalet duygusu önemlidir. Siyaset ile çözülebilecek bir sorundur bu. Biraz da sabırlı olunması gerekiyor ve bir planın geliştirilmesi gerekiyor.

Sayın Bahattin değerli zamanınızı ve fikirlerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

13. KOMAL İSLAMİ KÜRDİSTAN (KÜRDİSTAN İSLAMİ CEMAATİ) PARTİSİ GENEL BAŞKANI ALİ BAPİR

16 ARALIK 2010

ORSAM: Sayın Bapir öncelikle bize partinizden bahsedebilir misiniz? Dünya görüşü nedir, siyaseti nedir, gücü nedir, örgütlenmesi gibi konularda bilgi verebilir misiniz?



BAPİR: Komal İslami Partisi daha önceden Bizutneve İslami partisinin devamı niteliğindedir.

Önceden farklı isimlerle siyaset yapan hareketimiz 31 Mayıs 2001 tarihinden itibaren Komal İslami adını aşmıştır. Şu anda Kürdistan parlamentosunda 4 milletvekilimiz bulunmaktadır. Ancak bir önceki parlamentoda bu sayı 6 idi. Bunun yanı sıra Irak parlamentosunda iki milletvekili ile temsil ediliyoruz ve bunlardan biri benim. Bir önceki bölgesel hükümette Çevre Bakanlığı bize aitti. Ama şimdiki hükümete katılmadık ve muhalefet olarak faaliyetlerimizi sürdürüyoruz. Bölgedeki gücümüze baktığımızda adaylarımız üç bölgede yani Erbil, Süleymaniye ve Dohuk'ta oy toplamaktadır. Ama diğer vilayetlerde de potansiyelimiz ve adaylarımız bulunmaktadır. Mesela Musul'da Kerkük'te ve diğer bazı başka bölgelerde. Ama bu üç bölge kadar etkili değiliz tabii ki.

Bölgedeki diğer partilerle de siyaset ilişkilerimizi dostluk ve erdem temelleri üzerinde geliştirmek istiyoruz. Bu amaçla bölgedeki diğer siyasi partilerle, İslami olsun ya da olmasın, ilişki kuruyoruz ancak bu ilişkide temel amaçlarımızdan taviz vermiyoruz ve eşitler arası bir ilişki kuruyoruz. Bu taviz vermeyen tutumuzun bedelini de ödedik açıkçası. Muhalif olmamızın bedelini kast ediyorum. Örneğin ABD ordusu Irak'ı işgal ettiği zaman, Kürt parti ve basın yayın organları Amerika'yı güllerle karşılamıştı. Ancak ben bir hutbe ile bu ordunun karşısında durdum.

Bunun da bedelini 22 ay hapiste kalarak ödedim. Arkadaşlarım da aynı şekilde hapse atıldı. 4-5 boyunca diğer hakim Kürt partileri tarafından baskı ve zulme maruz kaldık. Bu hakim Kürt partileri İslami olduğumuz için bizi kendi partilerinin bir kolu olarak göstermeye çalıştılar. Ancak bizler kendi bağımsızlığımızı koruduk ve onların yönetimi altına girmedik.

İki büyük Kürt partisi (KDP ve KYB) yasama, yürütme ve yargı organlarını ellerinde tutmaktadır. Bu partiler bütün işlemleri kendi amaçları temelinde yapmaktadır. Bu iki parti de İslami parti değildir. Bu partiler laik olduğumuz için ABD ile karşı karşıya gelmiyoruz diyorlar. Ancak biz siyasi görüşmeler yoluyla onları doğru yola getirmeye çalışıyoruz. Bizim görüşlerimiz İslami. Dolayısıyla diğer partiler laik olduğu zaman bizden uzaklaşıyorlar. Bizler Müslüman'ız. Kürt olsun Türk olsun, Arap olsun bunların hepsi Müslüman olduğu için laik olarak çalışmalarını uygun değildir. Bizler gelin bizim partimizin yolunda yani İslam'ın yolunda gidelim diyoruz. Milletimizi bu zorluktan kurtaralım. İran'da olsun, Türkiye'de olsun Suriye'de olsun, Kürtler Müslüman'dır. Ayrıca İslam yolu tutulunca kimse kimseyi küçük görmemektedir.

Bölgede başka İslami partiler de var. Sizin partinizi diğer İslami partilerden ayıran özellik nedir?

Bölgede iki adet İslami parti vardır. Yekgirtu İslami ve biz. Bizim partimizi diğer İslami partiden ayıran en önemli özellik eskiden dağlarda silahlı örgütümüzün de bulunmasıdır. Bu hareket milletimizi yani Kürt milletini Saddam dönemindeki eziyetlerden korumuş,

kurtarmıştır. Bizim partimizi diğer partilerden ayıran başka bir özellik de partimizin yöneticilerin çoğunluğunun din ulemalarından oluşmuş olmasıdır. Bizim aldığımız her kararda kaynağımız Kur'an-ı Kerim ve hadislerdir. Bunların dışına çıkmıyoruz. Verilen kararlar bunun üzerine kuruludur. Bir diğer ayırıcı özellik olarak şunu söyleyebiliriz. Kürtlerin bir vatani marşı vardır. Bu marş her yerde söylenmektedir. Bu söylenirken herkes ayağa kalkmaktadır. Örneğin parlamentoda okunurken Mesut Barzani, Celal Talabani yani herkes ayağa kalkar. Bu marşta "bizim dinimiz vatanıdır" şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Bu ifade dine aykırı olduğu için marş parlamentoda okunurken ayağa kalkmadım. Diğer İslami parti ise bu marş okunurken ayağa kalkmaktadır. Bu da bizim diğer bir özelliğimizdir.

Önemli siyasi konular karşısındaki görüşleriniz nedir? Örneğin federalizm, Kerkük'ün statüsü, hem bölgesel hem de Irak anayasası ve petrol yasası gibi konulardaki duruşunuzu öğrenebilir miyiz?

Federal bölge bizim milletimizin doğal hakkıdır. En azından şimdiki mevcut sınırlar dahilinde Kürdistan bölgesinin özerk bir yapısı olması gerekmektedir. Kendi siyasi görüşlerimiz açısından federalizmi savunuyorum ve bu anlamda da milletimizin doğal hakkını istediğini düşünüyorum. Önceki İslam yönetimlerinde de bu sistem yani vilayet sistemi vardı. Tarihte vilayetlere verilen yetkiler şimdiki bizim bölgemize verilen yetkilerden de çoktu.

Kerkük konusundaki görüşümüz, şu an devam eden siyasi gerginlikler ve çatışma ortamı sona erdikten sonra yani Erbil gibi güvenli bir vilayet olduktan sonra sayımlar yapılacaktır. Tabi ondan önce de eskiden şehirden çıkarılan Kürt, Türkmen Arapların geri dönmesi sağlanması gerekir. Ondan sonra sayımlar yapılacak ve hangi gruptan kaç kişi yaşadığı tespit edilecektir. Sonra Kerkük'ün yetkisini Kerkük halkına vereceğiz. Onlar hangi siyasi gücün altına girmek istiyorlarsa oraya bağlanmalarını savunuyoruz. Yani Kerkük'te ça-

tışma bittikten sonra biz Müslüman bir parti olarak Kerkük'ün yönetimini Kerküklülere vereceğiz. Demokrasi ve Müslüman görüşten bakarsak da halk neyi isterse onun olması gerekiyor. Tarihsel olarak bakınca Kerkük'ü bir Kürdistan şehri olarak görüyoruz. Ancak Kerkük'te Türkmen, Arap ve Asuriler gibi diğer etnik kökene sahip toplumlar da yaşamakta. Kerkük, onlar neyi istiyorlarsa o şekilde yönetilecektir.

Kürdistan bölgesi anayasasına bakacak olursak, bizim anayasada bazı maddeler var ki diğer İslami parti ile beraber bunların değişmesi yönünde çabaladık. Bazı şeylerden örneğin şeriat koşullarından hiç bahsedilmemişti. Bizim milletimizin görüşü İslam'dır bundan bahsedilmemişti. Bunu değiştirdik. Irak anayasası içinde, Irak'ın mevcut durumu düşünüldüğünde iyi bir anayasa olduğunu söyleyebiliriz. Ancak hiç kimse Anayasaya bağlı değildir. Yasalar işlememektedir. Anayasa uygulanırsa hiçbir sorunumuz kalmayacaktır. Petrol yasası içinse fazla bir bilgim olduğunu söyleyemem. Ben de medyadan gördüğüm kadarıyla bir şeyler öğrenmeye çalışıyorum. Ancak doğal kaynak konusunda bizim genel görüşümüz bunların yani petrolün de hepimizin malı olduğudur. Hepimize adil şekilde dağıtılması gerekmektedir. Hangi bölgenin daha çok ihtiyacı var ise paranın oraya aktarılması gerekmektedir.

Son olarak Türkiye ile ilişkiler konusunda neler söylemek istersiniz?

Şu anda Türkiye ve bölge arasındaki ilişkiler Kürdistan bölgesi açısından baktığımızda tek bir parti, örneğin KDP üzerinden yürütülüyor. Yanitekbir parti Türkiye ile ilişkileri düzenliyor. O da tabi ki kendi çıkarları doğrultusunda bu ilişkileri yürütmektedir. Biz istiyoruz ki Türkiye başka siyasi partiler ile diyalog içinde olsun ve böylece belli bir dış ilişkiler yürütebileyim.

Biz AK Parti'ye İslami bir görüşe sahip olduğu için çok güveniyoruz. İki İslami parti olarak işbirliği yapabileceğimize inanıyoruz. Ayrıca AK Parti'nin bölgedeki Kürt halkına

yaptıkları hizmetlerden ötürü de teşekkür ediyoruz. Onlarla da görüştük ve dedik ki bölgede ölen Kürt'te olsa Türk'te olsa ikisi de Müslüman'dır. Neden oturup uzlaşmaya varmıyoruz. Şu ana kadar yürütülen politikalar önemli bir adımdır. Bunların AK Parti hükü-

metinin açılım çabalarının bir ürünü olduğunu düşünüyor ve bu nedenle destekliyoruz.

Sayın Bapir görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

14. KDP KERKÜK SORUMLUSU SALAH DELO

3 OCAK 2011

ORSAM: Kerkük hakkındaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

Salah DELO: Kerkük pek çok milletten insanın yaşadığı bir yer. İsteriz ki burası Irak'ın en güzel vilayetlerinden biri olsun. Bizim sorunumuz Kerkük'e sonradan getirilen Araplarla oldu. Kerkük'teki asıl Araplarla bir sorunumuz olmadı, şu anda da yok. Ama Kerkük'te Musul, Diyala, Tikrit'ten gelen Araplar buldukları sürece sorununun devam edeceğini düşünüyoruz. Bunun dışında burada Kürt, Türkmen, Hıristiyan, Asli Arap arasında bir sorun bulunmaz. Biz burada kendileri için çalışıyoruz.

Peki, Kerkük'te halk arasında bir sorun olmadığını söylüyorsunuz. Bugünkü gerginliklerin sebebi nedir?

Kerkük'ün durumunun gergin olma nedeni dışarıdan gelen teröristlerdir. Kerkük'te yaşayan bütün halklar olarak kaderimiz birdir, ama dışarıdan gelenler sıkıntı oluşturmaktadır. Bizim asıl Kerküklü Araplarla sorunumuz yoktur. Kerkük'ün durumu mutlak çözümlidir. Çözülmezse buradaki durum karışırdır. Şu an biz aile saadeti yaşıyoruz. Bu saadeti bozmamalıyız.



Bu sorun nasıl çözülür?

Kerkük sorununu Türkmenler, Kürtler ve asli Araplar olarak aramızda çözebiliriz. Dışarıdan gelen Araplar ise bunu engelliyor. Çünkü bu dışarıdan gelen Araplar El Kaide gibi Irak'a zarar vermek isteyenlerle beraber çalışıyor. Kerkük'e vaktinde Kadisiye

gibi bölgelerden getirilen 850 bin Arap yerleştirildi. 2003 yılından sonra da resmi kayıtlara göre Musul, Tikrit ve Diyala'dan 8.000 Arap aile geldi.

Kerkük'e 2003 sonrası gelen Araplardan bahsediyorsunuz? Ancak 600 bine yakın Kürt'ün de Kerkük'e göç ettiği söyleniyor. Bu konudaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

2 ay önce Kerkük petrol şirketine 855 Arap tayin oldu. İstiyorlar ki Kerkük bir Arap şehri olsun. Eğer Türkmenlerle Kürtler birleşmezlerse Kerkük Arap şehri olacaktır. Kerkük'ten dışarıya Kürt göçü 1963'te başlatıldı. Gidenler Kerkük dışında yerleştiği yerlerde evlendi, çoğaldı ve 2003'ten sonra sayıları artan aileler olarak döndü. Yine de Erbil ve Süleymaniye'deki yaşam standartlarının daha iyi olması nedeniyle Kürtler Kerkük'e gelmeye büyük heves göstermedi. Halen de Kerkük'te Kürtler için iş imkanları çok azdır.

Yani Kürtlerin Kerkük'e dönerken sayılarının artmış biçimde geldiğini, ancak yine de çok fazla tercih edilmediğini söylüyorsunuz...

Bakın, Arapların karşısında sadece Kürtler durmaktadır ve Türkmenlerle Kürtler birleşmezse Kerkük Arap şehri olur. Bundan yüzde yüz eminim. Birleşme olmazsa durum kötü olacak.

Türkmenler ve Kürtlerin birleşmesine vurgu yaptınız? Türkmenler ve Kürtler arasındaki sorunlar nelerdir ve nasıl çözülebilir?

Türkmenler ve Kürtler oturup konuşarak sorunlarını çözmeliler. Türkmen ile Kürdün kaderi birdir. İkisi de birbirine Kerkük'ten çık diyemez. Oturlarsa sorunlarını çözerler. Zaten halk düzeyinde Türkmenlerle Kürtlerin sorunu yoktur. Birbirini öldürme, evinden çıkarma ya da başka kötü bir olay olmamıştır.

Irak genelinde olduğu gibi Kerkük'te de bir nüfus sayımı yapılması planlanıyor. Nüfus sayımı formlarındaki etnik kökene sorusuna itiraz ediliyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Nüfus sayımı formunda kavim yani milliyet sorulmasından korkulmasına anlam veremiyorum. Eskiden bugüne Irak'ta birçok sayım oldu ve kavim sorusu soruldu. Bu soru bir gerilime, çatışmaya neden olmadı, olmaz da. Avrupa'da da aynı yöntemle sayım yapılır. Durum şu ki Arap Araplığından, Kürt Kürtlüğünden, Türkmen Türkmenliğinden vazgeçmez.

Peki Kerkük'teki sorun yüzde 32 paylaşım esasına göre çözülebilir mi?

Yüzde 32 temelinde paylaşımın bir önemi yok. İster 19 ister 9 olsun. Önemli olan buradaki grupların birbirleri ile uzlaşmasıdır. Aksi takdirde hiçbir şey olmaz. Uzlaşma olmadığı sürece Vali'nin veya herhangi bir görevin kimin olduğunun bir önemi yok.

Mart'ta yapılan Irak seçimleri Kerkük'ün durumunu nasıl etkiledi? Çünkü Kerkük'teki tablonun değiştiğini görüyoruz.

Meclis parlamento seçim sonuçları Kerkük'ü hiç etkilemedi. Çünkü Irak'ta bir hükümet yok. Hükümetin kurulması halinde Irak'ta sorun kalmaz. Anayasa işlerse Irak'ta her şey güzel olur. Ama şu an elimizde ülke var, hükümet yok.

Türkiye ile ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkmenler gelsin beraberce oturup konuşalım. Türkiye büyük ülkedir, bölgede ve ülkede ağırlığı var. Sizler de Irak'ta gelin çalışın. Bu işte Türkiye'nin eli olsun ve Kürtler ve Türkmenler arasındaki sorunları çözsün. Bizim isteğim bu yöndedir.

Sorularımızı yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Mutluluk duyduğum, ben de teşekkür ederim.

ORSAM AKADEMİK KADROSU

Hasan Kanbolat	Başkan
E. Tümg. Armağan Kuloğlu	Başdanışman
Habib Hümmüzlü	Ortadoğu Danışmanı
Doç. Dr. Özlem Tür	Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ
Doç. Dr. Harun Öztürkler	Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel Ayhan	Ortadoğu Danışmanı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin	Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi
Dr. Didem Danış	Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi
Dr. Bayram Sinkaya	Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ
Yrd. Doç. Dr. Esra Pakin Albayrakoğlu	Ortadoğu Danışmanı, Namık Kemal Üniversitesi
Dr. İlyas Kamalov	Avrasya Danışmanı
Dr. Süreyya Yiğit	Avrasya Danışmanı
Ogün Duru	Yönetici Editör
Bilgay Duman	Ortadoğu Uzmanı
Oytun Orhan	Ortadoğu Uzmanı
Sercan Doğan	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Selen Tonkuş Kareem	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanriverdi.O	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nazlı Ayhan	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	Hidropolitik Danışmanı, Aksaray Üniversitesi U.İ.B.
Dr. Seyfi Kılıç	Hidropolitik Danışmanı, Aksaray Üniversitesi U.İ.B.
Kamil Erdem Güler	Uzman Yardımcısı
Çağlayan Arslan	Uzman Yardımcısı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danışmayı Eski Başkanı
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	KTÜ Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Yrd. Doç. Dr. Esra Pakin Albayrakoğlu	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Namık Kemal Üniversitesi
Hasan Alsancak	BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi U.İ.B. Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Ersel Aydınlı	Bilkent Üniversitesi Fulbright Genel Sekreteri
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Doç. Dr. Veysel Ayhan	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ U.İ.B. Başkanı
İtir Bağdadi	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	KTÜ Deniz Ulaştırma ve İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Prof. Dr. İdris Bal	Polis Akademisi ve Turgut Özal Üniversitesi
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Prof. Dr. Ali Birinci	Türk Tarih Kurumu Başkanı
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Gen. Md. Yrd.
E. Hava Orgeneral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Doç. Dr. Mitat Çelikkpala	Kadir Has Üniversitesi U.İ.B. Başkanı
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	İstanbul Şehir Üniversitesi Rektörü
Dr. Didem Danış	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, ATAUM Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evren Üniv. U.İ.B. Başkanı
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniv. Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü

Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Ortadoğu Danışmanı
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi
Dr. İlyas Kamalov	ORSAM Avrasya Danışmanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	Bilkent Üniversitesi
Selçuk Karaçay	Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Z. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi U.İ.B.
Arslan Kaya	KPMG, Yeminli Mali Müşavir
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Hicran Kazancı	ITC Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Doç. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Bilkent Üniversitesi
Musa Kulaklıkaya	Türkiye Cumhuriyeti Nouakchott Büyükelçisi (Moritanya İslam Cumhuriyeti)
E. Tümgeneral Armağan Kuloğlu	Başdanışman
Doç. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi U.İ.B. Başkanı
Prof. Dr. Mosa Aziz Al-Mosawa	Bağdat Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Mahir Nakip	Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	Bilkent Üniversitesi
Murat Özçelik	Türkiye Cumhuriyeti Bağdat Büyükelçisi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi S.B. Enstitüsü Müdürü
Dr. Bahadır Pehlivan Türk	TOBB ETÜ
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Ersan Sarıkaya	Türkmeneli TV-Kerkük Haber Ajansı Türkiye Temsilcisi
Prof. Dr. Viktor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College, Londra, Birleşik Krallık
Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
Dr. İrina Svistunova	Moskova U.İ. Devlet Üniversitesi
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi
Doç. Dr. Oktay Tanrısever	ODTÜ
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yrd.
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi İ.İ.B.F. Dekanı
Dr. Gönül Tol	MEI Türkiye Direktörü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üni.
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık	ODTÜ
Bülent Aras	Dış İşleri Bakanlığı SAM Başkanı
Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi
İlker Aytürk	Bilkent Üniversitesi
Recep Boztemur	ODTÜ
Katerina Dalacoura	Londra Ekonomi Üniversitesi
F. Gregory Gause	Vermont Üniversitesi, ABD
Fawaz Gerges	Londra Ekonomi Üniversitesi
Ahmet K. Han	İstanbul Üniversitesi
Raymond Hinnebusch	St. Andrews Üniversitesi, Birleşik Krallık
Rosemary Hollis	City Üniversitesi, Birleşik Krallık
Bahgat Korany	Durham Üniversitesi, Birleşik Krallık
Peter Mandaville	George Mason Üniversitesi, ABD
Emma Murphy	Durham Üniversitesi, Birleşik Krallık

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	Bilkent Üniversitesi U.İ.B.
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniv. U.İ.B. Başkanı



Mithatpaşa Caddesi 46/4 Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr